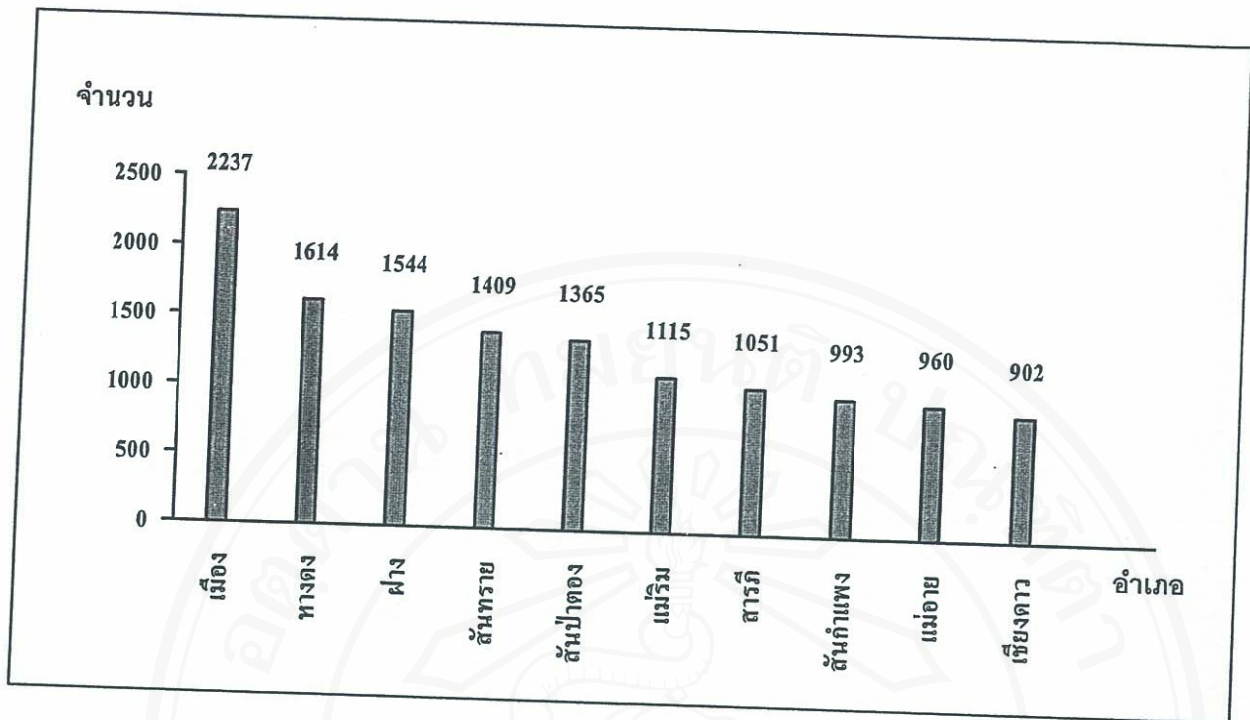

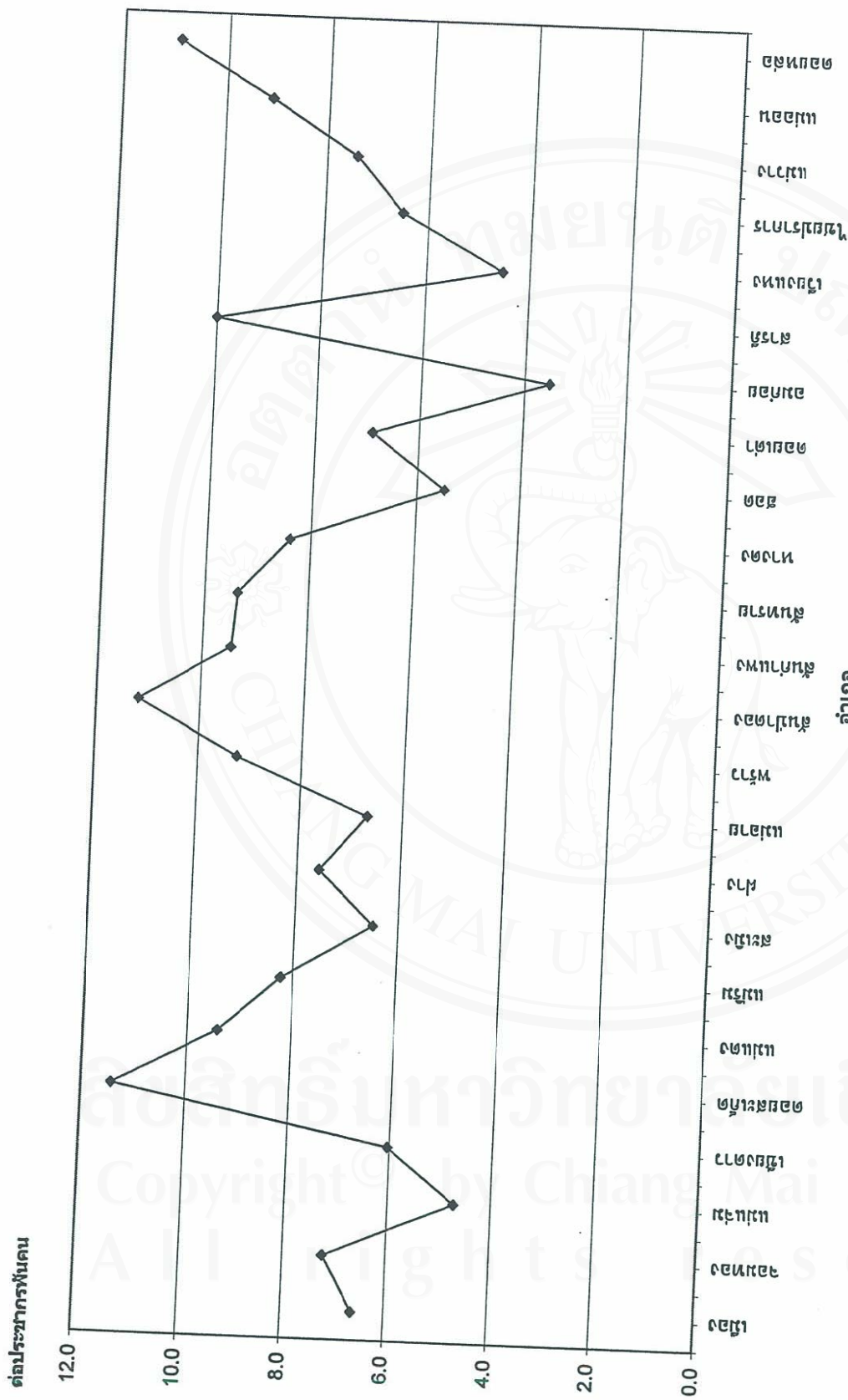

รูป 4.5 อำเภอที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์สะสมมากที่สุด 10 อันดับแรกของจังหวัดเชียงใหม่
ที่มา: จำนวนจากข้อมูลสถิติของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ (2549)

อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา จำนวนของผู้ติดเชื้อรายใหม่ได้เริ่มลดจำนวนลง จากการศึกษาพบว่า สถานการณ์เอดส์ในปัจจุบันไม่ได้รุนแรงเหมือนเมื่อ 10 ปีก่อนที่มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก จนทำให้ดูเหมือนว่าโดยภาพรวมแล้วสถานการณ์เอดส์ดีขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าร้อยละ 42 ของครัวเรือนที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดคิดว่าเอดส์ไม่ได้เป็นปัญหาของชุมชนอีกต่อไป ในขณะที่ร้อยละ 29 คิดว่ายังเป็นปัญหาอยู่ และอีกร้อยละ 24 คิดว่าเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยเท่านั้น

แม้ว่าจำนวนและอัตราของผู้ติดเชื้อรายใหม่จะลดลง แต่รูปแบบของการติดเชื้อนั้นแตกต่างจากในอดีต นั่นคือ ผู้ติดเชื้อมีอายุยืนยาวขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนสายพันธุ์ของเชื้อเอช ไอ วี และการให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพสำหรับผู้ติดเชื้อ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขทั้งในเรื่องยาต้านไวรัสและการรักษาอื่นๆ ที่ดีขึ้น โดยในพื้นที่ศึกษาได้พบจำนวนผู้ติดเชื้อทั้งสิ้น 32 คน แยกเป็นเพศชาย 13 คน และเพศหญิง 19 คน จะเห็นได้ว่ามีจำนวนของผู้ติดเชื้อเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นสัดส่วนทางเพศเท่ากับ 68 (เพศชาย 68 คนต่อเพศหญิง 100 คน) ซึ่งต่างจากในช่วงแรกของการระบาดที่พบเพศชายมากกว่าเพศหญิงหลายเท่า อย่างไรก็ตาม ส่วนหนึ่งของผู้ติดเชื้อเพศหญิงเป็นการติดเชื้อจากสามีซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า สัดส่วนอายุของผู้ติดเชื้อในพื้นที่ศึกษามีแนวโน้มที่จะเป็นในกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมากขึ้น

สำหรับการตายในระดับอำเภอนั้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2549 อำเภอที่มีอัตราการตายต่ำสุดห้าอันดับแรกได้แก่ อำเภอมก๋อย ตามด้วยกิ่งอำเภอเวียงแหง แม่แจ่ม ฮอดและเชียงดาว ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีอัตราการตายสูงสุดห้าอันดับแรก ได้แก่ อำเภอดอยสะเก็ด ตามด้วยอำเภอสันป่าตอง ดอยหล่อ สารภีและสันกำแพง ตามลำดับ รูป (4.6)

รูป 4.6 อัตราการตายของประชากรจังหวัดเชียงใหม่ แยกตามอำเภอ ปี พ.ศ. 2549
ที่มา: กรมการปกครอง (2549)

สำหรับการตายในพื้นที่ศึกษาในรอบสิบปีที่ผ่านมาพบ ว่า จากข้อมูลครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 300 ครัวเรือน ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกทั้งหมด 1,332 คน ในรอบสิบปีที่ผ่านมา มีสมาชิกครัวเรือนเสียชีวิตทั้งหมด 112 คน โดยมีสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) เสียชีวิตในสัดส่วนที่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54 ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด ตามด้วยวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 47 และวัยเด็ก (ต่ำกว่า 15 ปี) คิดเป็นร้อยละ 5 โดยแยกเป็นกลุ่มอายุห้าปีได้ดังแสดงในตาราง 4.1

ตาราง 4.1 สมาชิกครัวเรือนที่เสียชีวิตในรอบสิบปีที่ผ่านมา แยกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ (ปี)	จำนวนผู้เสียชีวิต	ร้อยละ
0-4	2	1.8
5-9	2	1.8
10-14	1	0.9
15-19	1	0.9
20-24	4	3.6
25-29	10	8.9
30-34	8	7.1
35-39	12	10.7
40-44	5	4.5
45-49	6	5.4
50-54	4	3.6
55-59	4	3.6
60-64	4	3.6
65-69	10	8.9
70-74	12	10.7
75-79	11	9.7
80 ปีขึ้นไป	10	8.9
ไม่ทราบ	6	5.4
รวม	112	100.00

นอกจากผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยแรงงานแล้ว การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของสาเหตุการเสียชีวิตทั้งหมดได้แก่ การตายที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ตามด้วยโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะมะเร็ง เบาหวานและความดัน และโรคชรา โดยสาเหตุการเสียชีวิตทั้งหมดแสดงในตาราง 4.2

ตาราง 4.2 สาเหตุการตายของสมาชิกในครัวเรือนในรอบสิบปีที่ผ่านมา

สาเหตุการตาย	จำนวน	ร้อยละ
โรคเอดส์	35	31.2
โรคเรื้อรัง	25	22.3
โรคชรา	17	15.2
โรคหลอดเลือด หัวใจและระบบไหลเวียนเลือด	9	8.0
โรคไตและระบบทางเดินปัสสาวะ	7	6.2
อุบัติเหตุ	5	4.5
โรคปอดและระบบทางเดินหายใจ	3	2.7
โรกระบบประสาท	2	1.8
ฆ่าตัวตาย	2	1.8
อื่นๆ	3	2.7
ไม่ทราบสาเหตุ	4	3.6
รวม	112	100

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลครัวเรือน (2549)

และหากวิเคราะห์ดูจำนวนผู้ติดเชื้อที่ยังมีชีวิตอยู่ในพื้นที่ศึกษาพบว่า ในทั้งสองตำบลที่ทำการศึกษามีผู้ติดเชื้อในปี พ.ศ. 2549 ทั้งสิ้น 32 คน (ตาราง 4.3) แยกเป็นเพศชาย 13 คนและเพศหญิง 19 คน และหากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ศึกษาทั้งสองพื้นที่ พบว่าพื้นที่ศึกษาที่ 1 มีจำนวนผู้ติดเชื้อมากกว่าพื้นที่ศึกษาที่ 2 โดยคิดเป็นสัดส่วนระหว่างพื้นที่ที่ 1 ต่อพื้นที่ที่ 2 สูงถึง 5.4 ต่อ 1 และหากวิเคราะห์ดูอัตราการติดเชื้อพบว่า ในพื้นที่ศึกษา 1 มีอัตราการติดเชื้อ 6.7 ต่อประชากรพันคน ในขณะที่พื้นที่ศึกษาที่ 2 มีอัตราการติดเชื้อ 1.2 ต่อประชากรพันคน คิดเป็นอัตราการติดเชื้อรวม 3.9 ต่อประชากรพันคน

ทั้งนี้ จากข้อมูลรายละเอียดครัวเรือนผู้ติดเชื้อทั้งที่ยังมีชีวิตและเสียชีวิตไปแล้วจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 300 ครัวเรือน พบว่า มีครัวเรือนที่มีหรือเคยมีผู้ติดเชื้อ 38 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13 โดยแยกเป็นครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาที่ 1 จำนวน 24 ครัวเรือน และครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาที่ 2 จำนวน 14 ครัวเรือน โดยในแต่ละครัวเรือนมีการเผชิญกับสถานการณ์การติดเชื้อหรือดูแลผู้ติดเชื้อในรูปแบบและสถานการณ์ต่างๆ ดังแสดงในตาราง 4.4

ตาราง 4.3 จำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์ในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา	จำนวนผู้ติดเชื้อ		
	ชาย	หญิง	รวม
1	11	16	27
2	2	3	5
รวม	13	19	32

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ตาราง 4.4 รายละเอียดครัวเรือนที่มีหรือเคยมีผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์

ลำดับที่	รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล		ความสัมพันธ์ของผู้ติดเชื้อกับผู้ให้ข้อมูล	ภาวะการดูแล
	เพศ	อายุ (ปี)		
1	ชาย	79	ลูกชาย	หลังจากลูกชายของผู้ให้ข้อมูลมีลูกได้แยกทางกับภรรยาและไปทำงานที่อำเภออื่น ทั้งหลานสาวให้ปู่กับย่าดูแล จนกระทั่ง 4 ปีผ่านไป ลูกชายได้โทรศัพท์มาบอกทางบ้านว่าติดเชื้อเอดส์ และขอกลับมาตายที่บ้าน ปู่และย่าจึงไปรับลูกชายกลับมาดูแลที่บ้านได้ประมาณ 6 เดือน ลูกชายก็เสียชีวิต
2	ชาย	65	ลูกชาย	มีลูกชายติดเชื้อเอดส์และเสียชีวิตประมาณปี พ.ศ. 2538 โดยช่วงที่ป่วย มีพ่อแม่และญาติคอยดูแล จนกระทั่งเสียชีวิต
3	ชาย	65	ลูกสาว ลูกเขย หลานสาว	ผู้ให้ข้อมูลกับภรรยา ต้องดูแลลูกสาว ลูกเขย และหลานสาวที่ได้รับเชื้อเอดส์มาจากพ่อแม่ของตนเอง ปัจจุบันทั้งสามคนได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว (เมื่อปี พ.ศ. 2545) โดยลูกสาวและลูกเขยได้เสียชีวิตไปก่อน หลังจากนั้นผู้ให้ข้อมูลกับภรรยาได้เป็นผู้ดูแลจนหลานสาว จนกระทั่งเสียชีวิต

ลำดับที่	รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล		ความสัมพันธ์ของผู้ติด เชื่อกับผู้ให้ข้อมูล	ภาระการดูแล
	เพศ	อายุ (ปี)		
4	หญิง	54	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอชไอวีจากการไป เที่ยวหญิงบริการ และได้เสียชีวิตขณะมีอายุได้ 26 ปี (พ.ศ. 2539) โดยได้ไปเสียชีวิตที่ โรงพยาบาล ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลได้คอยดูแลลูกชาย จนกระทั่งเสียชีวิต
5	หญิง	41	ญาติ	ผู้ให้ข้อมูลมีญาติที่ติดเชื้อเอชไอวีและเสียชีวิต โดยได้ทิ้งหลานกำพร้า (ไม่ติดเชื้อ) ไว้คนหนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลจึงต้องรับมาเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรม จนถึงปัจจุบันนี้
6	ชาย	73	ลูกชาย ลูกสะใภ้	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอชไอวีจากการไป เที่ยวหญิงบริการ และทำให้ลูกสะใภ้ติดเชื้อ เอชไอวีไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลและภรรยาต้องคอยดูแล คนทั้งสองจนกระทั่งเสียชีวิต และปัจจุบันต้อง คอยดูแลหลานกำพร้า
7	ชาย	60	ญาติ	ผู้ให้ข้อมูลมีญาติที่ติดเชื้อเอชไอวี และเสียชีวิตไป เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยผู้ให้ข้อมูลนำผู้ติดเชื้อมา อยู่ที่บ้านเพื่อดูแล และญาติผู้นั้นได้เสียชีวิตที่ บ้านของผู้ให้ข้อมูล
8	หญิง	63	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอชไอวี โดยก่อน หน้าที่จะติดเชื้อไม่ได้อาศัยอยู่ที่บ้านแล้ว แต่พอ ติดเชื้อแล้วและเป็นผู้ป่วยขั้นสุดท้ายได้กลับมา อยู่ที่บ้านเพื่อให้พ่อและแม่ดูแลจนกระทั่ง เสียชีวิต
9	ชาย	45	เป็นผู้ติดเชื้อ ภรรยา น้องชาย	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อเอชไอวี มาแล้ว ประมาณ 6-7 ปี ปัจจุบันมีร่างกายซูบผอม แต่ ผู้ป่วยมีการดูแลตัวเองดี หมั่นทานยาสม่ำเสมอ ภรรยาที่อยู่ด้วยกันก็ได้รับเชื้อเช่นเดียวกัน แต่ ปัจจุบันได้แยกกันอยู่แล้ว นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูล เคยมีน้องชายที่ติดเชื้อเอชไอวีและเสียชีวิตไปแล้ว

ลำดับที่	รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล		ความสัมพันธ์ของผู้ติด เชื่อกับผู้ให้ข้อมูล	ภาระการดูแล
	เพศ	อายุ (ปี)		
10	หญิง	74	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลได้รับเชื้อเอดส์จากการไปทำงานที่อื่น ในช่วงที่ป่วยได้กลับมาบ้านมาให้พ่อและแม่ดูแลจนกระทั่งเสียชีวิตที่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2547
11	หญิง	43	เป็นผู้ติดเชื้อ	ผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์จากสามี โดยสามีได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ขณะที่สามีป่วย ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแล ปัจจุบันอาศัยอยู่กับลูกชายซึ่งไม่ได้ติดเชื้อ
12	หญิง	59	ลูกชาย	ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลและสามีกำลังดูแลลูกชายที่ติดเชื้อเอดส์
13	หญิง	53	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์ตอนที่ไปเป็นทหาร และกลับมาให้แม่ดูแลจนกระทั่งเสียชีวิตที่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2537
14	ชาย	71	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์และเสียชีวิตไปเมื่อปี พ.ศ. 2536 ตอนที่ป่วยหนักมีพ่อ (ผู้ให้ข้อมูล) และแม่เป็นผู้ดูแล
15	ชาย	70	ลูกชาย ลูกสะใภ้	ลูกชายและลูกสะใภ้ติดเชื้อเอดส์โดยลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อมาจากภรรยาของตนเอง ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่และมีพ่อ (ผู้ให้ข้อมูล) และแม่เป็นผู้ดูแล
16	หญิง	74	ลูกสาว	ลูกสาว 3 คนของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์มาจากสามี และเสียชีวิตแล้วทั้งหมด โดยช่วงที่ป่วยมีแม่ (ผู้ให้ข้อมูล) และพ่อเป็นผู้ดูแล
17	ชาย	57	ลูกสาว	ลูกสาวของผู้ให้ข้อมูลได้รับเชื้อเอดส์มาจากสามี ซึ่งตอนป่วยได้กลับมาอยู่บ้านและมีพ่อ (ผู้ให้ข้อมูล) และแม่เป็นผู้ดูแลจนเสียชีวิตที่บ้าน
18	หญิง	73	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์จากภรรยา ตอนอาการหนักได้กลับมาอยู่บ้านและให้แม่ (ผู้ให้ข้อมูล) เป็นผู้ดูแล และเสียชีวิตเมื่อ ปี พ.ศ. 2537

ลำดับที่	รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล		ความสัมพันธ์ของผู้ติด เชื่อกับผู้ให้ข้อมูล	ภาระการดูแล
	เพศ	อายุ (ปี)		
19	หญิง	71	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลเสียชีวิตจากการติดเชื้อ เอดส์ทั้งสองคนโดยมีแม่ (ผู้ให้ข้อมูล) และพ่อ เป็นผู้ดูแลจนกระทั่งเสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. 2536 และ พ.ศ.2543
20	หญิง	41	น้องชาย	น้องชายของผู้ให้ข้อมูล ติดเชื้อเอดส์มาจาก ภรรยา และช่วงที่ป่วยก็มาให้ พี่สาว(ผู้ให้ข้อมูล) และ พ่อแม่ที่บ้านคอยดูแลจนเสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. 2544
21	ชาย	51	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์จากการไป เที่ยวผู้หญิง ช่วงที่ป่วยในระยะสุดท้าย พ่อ (ผู้ให้ข้อมูล) และแม่เป็นผู้ดูแลจนเสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. 2544
22	หญิง	63	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์จากการไป เที่ยวผู้หญิง โดยช่วงที่ป่วยมีแม่(ผู้ให้ข้อมูล) และพ่อเป็นผู้ดูแล และเสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2542
23	หญิง	74	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอดส์ โดยช่วงที่ ป่วยมีแม่ (ผู้ให้ข้อมูล) และพ่อเป็นผู้ดูแล และ เสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2539
24	ชาย	24	พ่อ แม่ พ่อเลี้ยง น้อง	พ่อของผู้ให้ข้อมูลได้รับเชื้อเอดส์และเสียชีวิต ส่วนแม่ของผู้ให้ข้อมูลแต่งงานใหม่และมีลูกอีก คนหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับเชื้อเอดส์จากแม่ โดยสามีใหม่ก็ได้รับเชื้อด้วย ปัจจุบันทั้ง 3 คน ยังสามารถดูแลตัวเองโดยการไปรับยาที่ โรงพยาบาลประจำอำเภออยู่สม่ำเสมอ
25	หญิง	48	เป็นผู้ติดเชื้อ	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ และสามีได้ เสียชีวิตไปเมื่อปีพ.ศ. 2540 โดยระหว่างที่สามี ป่วย ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแล
26	ชาย	53	หลาน	หลานติดเชื้อเอดส์จากพ่อและแม่ซึ่งเสียชีวิตไป แล้ว โดยผู้ให้ข้อมูลได้รับการดูแลเลี้ยง หลานกำพร้า

ลำดับที่	รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล		ความสัมพันธ์ของผู้ติด เชื้อกับผู้ให้ข้อมูล	ภาระการดูแล
	เพศ	อายุ (ปี)		
27	หญิง	30	พี่สาว	พี่สาวของผู้ให้ข้อมูลได้ออกไปทำงานที่อื่น โดยทำงานในร้านอาหารและติดเชื้อเอชไอวีและเสียชีวิตไปแล้ว ทั้งลูกไว้ให้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นน้องสาวเลี้ยงดู
28	หญิง	28	พี่สาวของสามี	พี่สาวของสามี เสียชีวิตจากการติดเชื้อเอชไอวี โดยผู้ให้ข้อมูลและสามีช่วยกันดูแลจนเสียชีวิต
29	หญิง	30	หลาน	มีหลานชายเป็นโรคเอดส์ โดยติดมาจากพ่อ-แม่ของเด็กเอง เมื่อพ่อและแม่ของเด็กเสียชีวิต หลานชายได้ย้ายมาอยู่ด้วย หลังจากนั้นไม่นาน หลานชายก็เสียชีวิตลง ระหว่างที่หลานมาอยู่ด้วยก็คอยช่วยดูแล
30	หญิง	28	พี่ชาย	พี่ชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอชไอวีจากการไปเที่ยวหญิงบริการและได้เสียชีวิตลงเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยครอบครัวของผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ดูแลจนป่วย
31	ชาย	61	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลได้รับเชื้อเอชไอวีจากการใช้เข็มฉีดยา (ยาเสพติด) และช่วงที่อาการหนัก ผู้ให้สัมภาษณ์ก็เป็นคนดูแล จนกระทั่งเสียชีวิต
32	หญิง	72	ลูกชาย	ลูกชายติดเชื้อเอชไอวีจากการไปเที่ยวหญิงบริการ ปัจจุบันได้เสียชีวิตไปแล้ว ในระหว่างที่ป่วยมีแม่ (ผู้ให้ข้อมูล) และพ่อเป็นคนดูแล
33	หญิง	73	ลูกสาว	ลูกสาวของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอชไอวีจากสามี โดยสามีเสียชีวิตไปก่อนในปี พ.ศ. 2537 หลังจากนั้นลูกสาวของผู้ให้ข้อมูลจึงเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2539 ในช่วง 2 ปีที่นอนป่วยอยู่ มีแม่ (ผู้ให้ข้อมูล) และลูกชายเป็นผู้ดูแลอยู่ที่บ้าน
34	ชาย	32	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื้อเอชไอวีในช่วงที่ไปทำงานที่อื่น ในช่วงที่ป่วยกลับมารักษาตัวที่บ้าน โดยมีคนที่บ้านคอยดูแลประมาณ 2 ปีจึงเสียชีวิต

ลำดับที่	รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล		ความสัมพันธ์ของผู้ติด เชื่อกับผู้ให้ข้อมูล	ภาระการดูแล
	เพศ	อายุ (ปี)		
35	หญิง	52	ลูกสาว ลูกเขย หลาน	ลูกสาวของผู้ให้ข้อมูลติดเชื่อเอดส์มาจากสามีที่ ไปทำงานจากที่อื่น โดยสามีนำเชื้อมาติดภรรยา และลูก โดยลูกได้เสียชีวิตก่อน จากนั้นพ่อและ แม่ก็เสียชีวิตตาม โดยช่วงที่ป่วยได้มีแม่ (ผู้ให้ ข้อมูล) และพ่อ เป็นผู้ดูแลทั้งสามคนจนเสียชีวิต ทั้งหมด
36	หญิง	55	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื่อเอดส์จากการไป เที่ยวผู้หญิง โดยช่วงที่ป่วยมีแม่ (ผู้ให้ข้อมูล) เป็นผู้ดูแล จนเสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2545
37	ชาย	75	ลูกชาย	ลูกชายของผู้ให้ข้อมูลติดเชื่อเอดส์จากการไป เที่ยวผู้หญิง โดยช่วงที่ป่วยมีพ่อ (ผู้ให้ข้อมูล) เป็นผู้ดูแล จนเสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2538
38	หญิง	42	สามี	สามีของผู้ให้ข้อมูลติดเชื่อเอดส์และเสียชีวิต โดยช่วงที่ป่วยภรรยา (ผู้ให้ข้อมูล) เป็นผู้ดูแล จนเสียชีวิต

จากตาราง จะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับความสูญเสียลูก (โดยเฉพาะลูกชาย) จากการติดเชื่อเอดส์ ซึ่งส่วนหนึ่งไปติดเชื่อจากการมีเพศสัมพันธ์ขณะไปทำงานที่อื่น และนอกจากต้องเผชิญกับความสูญเสียดังกล่าวแล้ว ผู้สูงอายุเหล่านี้ยังต้องรับภาระในการดูแลผู้ป่วย โดยเฉพาะในช่วงระยะสุดท้ายของการเป็นผู้ป่วยเอดส์เต็มขั้นโดยมีระยะเวลาโดยเฉลี่ย 1-2 ปี นอกจากนี้ การมีภาระในการดูแลผู้ป่วยทำให้เกิดการขาดรายได้ของสมาชิกที่ต้องอยู่คอยดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในระยะสุดท้ายที่ผู้ป่วยไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ รวมไปถึงภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายในการฃาปนกิจ นอกจากนี้ การมีสมาชิกในครัวเรือนที่เจ็บป่วยหรือเสียชีวิตจากเอดส์ได้ทำให้เกิดความเครียดและผลกระทบทางจิตใจแก่สมาชิกทุกคนในครัวเรือน รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่นๆ ในชุมชน โดยเฉพาะในช่วงแรกของการระบาดที่คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและยอมรับผู้ป่วยเอดส์ นอกจากนี้ สมาชิกในครัวเรือนโดยเฉพาะผู้สูงอายุบางรายยังต้องรับภาระเลี้ยงดูเขยและ/หรือสะใภ้ และหลานซึ่งบางกรณีเป็นผู้ติดเชื่อกับตัวเช่นกัน และหากหลานไม่เป็นผู้ติดเชื่อ ผู้สูงอายุเหล่านี้ยังต้องรับภาระในการเลี้ยงดูหลานกำพร้าหลังจากพ่อและ/หรือแม่ได้เสียชีวิตไปแล้วเช่นกัน แม้ว่าบางรายจะสูญเสียลูกไปกว่า 10 ปีแล้วก็ตาม แต่การเสียชีวิตดังกล่าวได้ส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องถึงความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาว ดังที่จะกล่าวถึงในบทที่ 6 ต่อไป

การแพร่ระบาดของหนักของเอดส์ในพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษาที่ 1 ได้ทำให้คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านตระหนักถึงผลกระทบจากการติดเชื่อดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นต่อผู้ติดเชื่อเอง คนใกล้ชิดในครอบครัว

หรือชุมชน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือน พบว่าร้อยละ 96 รู้จักโรคเอดส์เป็นอย่างดี และร้อยละ 56 มีผู้ใกล้ชิด (คนในครอบครัวหรือญาติ) ที่ติดเชื้อเอดส์ และร้อยละ 24 ระบุว่าเอดส์มีผลกระทบโดยตรงต่อครัวเรือน อย่างไรก็ตาม จากการที่มีคนในชุมชนเสียชีวิตจากการติดเชื้อเอดส์เป็นจำนวนมากในช่วงก่อน (โดยเฉพาะระหว่างปี พ.ศ. 2537-2545) ทำให้คนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66) มองว่าสถานการณ์เอดส์ในปัจจุบันดีขึ้นกว่าเมื่อก่อนมาก แม้ว่าส่วนหนึ่งอาจไม่แน่ใจกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการติดเชื้อในกลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่มสูงขึ้น จึงมีเพียงร้อยละ 52 ที่ระบุว่าสถานการณ์เอดส์น่าจะดีขึ้นในอนาคต และหากพิจารณาถึงผลกระทบของเอดส์ต่อชุมชนโดยรวมแล้ว มีเพียงร้อยละ 29 ของตัวแทนครัวเรือนทั้งหมดที่คิดว่าเอดส์เป็นปัญหาใหญ่ ในขณะที่ร้อยละ 24 ระบุว่าเอดส์เป็นปัญหาลำบาก และร้อยละ 29 ระบุว่าเอดส์ไม่ใช่วิธีการของชุมชน และร้อยละ 13 ระบุว่าเอดส์เคยเป็นปัญหาหลักของชุมชนและปัจจุบันไม่ใช่วิธีการแล้ว

ในช่วงทศวรรษแรกของการแพร่ระบาดของเอดส์ ความสัมพันธ์ระหว่างการติดเชื้อเอดส์กับการย้ายถิ่นหรือการเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกหมู่บ้านค่อนข้างเด่นชัด เพราะผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่ไปติดเชื้อมาจากการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการในระหว่างที่ไปทำงานนอกหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวลดความสำคัญลงและไม่สามารถหาสาเหตุของการติดเชื้อได้แน่ชัด เนื่องจากเอดส์ได้แพร่ระบาดเข้าสู่กลุ่มแม่บ้านที่ติดเชื้อจากสามี และประชากรทั่วไป ทั้งนี้ การเจ็บป่วยของผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์เพิ่มขึ้นในช่วงแรกของการแพร่ระบาดนั้นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครัวเรือน นอกจากนี้ในบางครัวเรือน ผู้สูงอายุบางคนอาจต้องรับภาระในการเลี้ยงดูหลานกำพร้าเอดส์ด้วย

4.3 การย้ายถิ่นออกของแรงงาน

ภาคเหนือถือเป็นภูมิภาคที่มีแรงงานย้ายถิ่นออกมากที่สุดในประเทศ รองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโดยเฉพาะในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การย้ายถิ่นออกไปทำงานนอกหมู่บ้านของประชากรในชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้ตัวเมืองหรือพื้นที่ที่มีการเข้าถึงได้โดยสะดวกด้วยเส้นทางคมนาคม ซึ่งการย้ายถิ่นออกดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนชนบทในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางประชากร ประเภทและระยะเวลาของการย้ายถิ่นนั้นๆ

จากการวิเคราะห์อัตราการย้ายถิ่นสุทธิต่อประชากรพันคนของอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2549 พบว่า มีหลายอำเภอที่การย้ายถิ่นสุทธิติดลบ ซึ่งหมายถึงมีการย้ายถิ่นออกมากกว่าการย้ายถิ่นเข้า ได้แก่ อำเภอเมือง แม่แจ่ม แม่ริม เชียงดาว และพร้าว อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้จากการแจ้งย้ายเข้าย้ายออกตามทะเบียนราษฎรซึ่งสะท้อนถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่งแต่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามจริงในทางปฏิบัติเนื่องจากยังมีการย้ายถิ่นส่วนหนึ่งที่ไม่ได้มีการแจ้งย้ายตามทะเบียนราษฎร ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของข้อมูลการย้ายถิ่นในประเทศไทย โดยเฉพาะการย้ายถิ่นของแรงงาน เพราะผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งย้ายชื่อออกจากทะเบียนบ้าน แม้ว่าในทางปฏิบัติแล้วจะไม่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้นๆ แล้วก็ตาม

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงพยายามที่จะวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุด โดยถามรายละเอียดของสมาชิกในครัวเรือนทุกคนทั้งที่มีชื่อและไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน รวมถึงสมาชิกที่มีชื่อในทะเบียนแต่ไม่ได้อยู่จริง (อาศัยอยู่ในครัวเรือนไม่ถึง 3 เดือนในรอบปีที่ผ่านมา) และสมาชิกที่อยู่จริงแต่อาจไม่ได้มีชื่ออยู่ในทะเบียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาพบว่า มีประชากรร้อยละ 4.3 ที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และมีประชากรร้อยละ 7 ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแต่ไม่ได้อาศัยอยู่จริง และมีประชากรอีกร้อยละ 6 ที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านนอกฤดูเก็บเกี่ยว โดยผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่จริงในครัวเรือนส่วนใหญ่ได้แก่ประชากรในกลุ่มอายุระหว่าง 15-49 ปีที่ย้ายออกไปทำงานและอยู่อาศัยที่อื่น โดยคิดเป็นร้อยละ 85 ของผู้ไม่ได้อาศัยอยู่จริงทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรในวัยแรงงานทั้งหมด ซึ่งสัดส่วนที่สูงดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงกระบวนการคัดสรรของการย้ายถิ่นในกลุ่มประชากรวัยแรงงาน สำหรับสัดส่วนทางเพศของผู้ย้ายถิ่นพบว่ามีสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกเพศชายและเพศหญิงที่สมดุลกัน โดยมีสัดส่วน 1:1 ทั้งนี้รายละเอียดทางประชากรของสมาชิกที่ไม่ได้อาศัยอยู่จริงในครัวเรือนแสดงในตาราง 4.5

ตาราง 4.5 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกที่ไม่ได้อาศัยอยู่จริงในครัวเรือน

กลุ่มอายุ (ปี)	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
5-9	3	1	4
10-14	3	2	5
15-19	5	2	7
20-24	5	9	14
25-29	3	12	15
30-34	7	5	12
35-39	9	6	15
40-44	3	1	4
45-49	2	2	4
50-54	1	1	2
55-59	-	1	1
60 ปีขึ้นไป	1	-	1
รวม	42	42	84

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าในพื้นที่ศึกษามีประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งที่ย้ายออกไปทำงานที่อื่น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถทราบได้จากข้อมูลทะเบียนราษฎร การออกไปทำงานหรืออยู่อาศัยในที่อื่นๆ

ของประชากรวัยแรงงานเหล่านี้ทำให้สัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานในพื้นที่ศึกษาลดลง นอกจากนี้ การย้ายถิ่นออกของคนในวัยแรงงานได้ทำให้ชุมชนชนบทบางแห่งประสบภาวะการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในภาคการเกษตร การขาดแคลนแรงงานดังกล่าวทำให้แต่ละครัวเรือนมีการตอบสนองในรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่น มีการจ้างแรงงานจากที่อื่นเพิ่มขึ้น การลดพื้นที่ทำนา การเปลี่ยนพื้นที่นาเป็นสวน หรือการปล่อยให้ที่ดินนั้นๆ วางและไม่ทำการเกษตรใดๆ เป็นต้น

สำหรับการเคลื่อนย้ายในการประกอบอาชีพสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่จริงในครัวเรือนนั้น พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ทำงานในท้องถิ่น นั่นคือ ร้อยละ 59 ทำงานในหมู่บ้าน ร้อยละ 14 ทำงานที่อื่นภายในขอบเขตอำเภอของตัวเอง และร้อยละ 17 ทำงานอยู่ภายในจังหวัดเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

๗๒๖
307.72
๐372 ๘

เลขหมู่.....

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทที่ 5

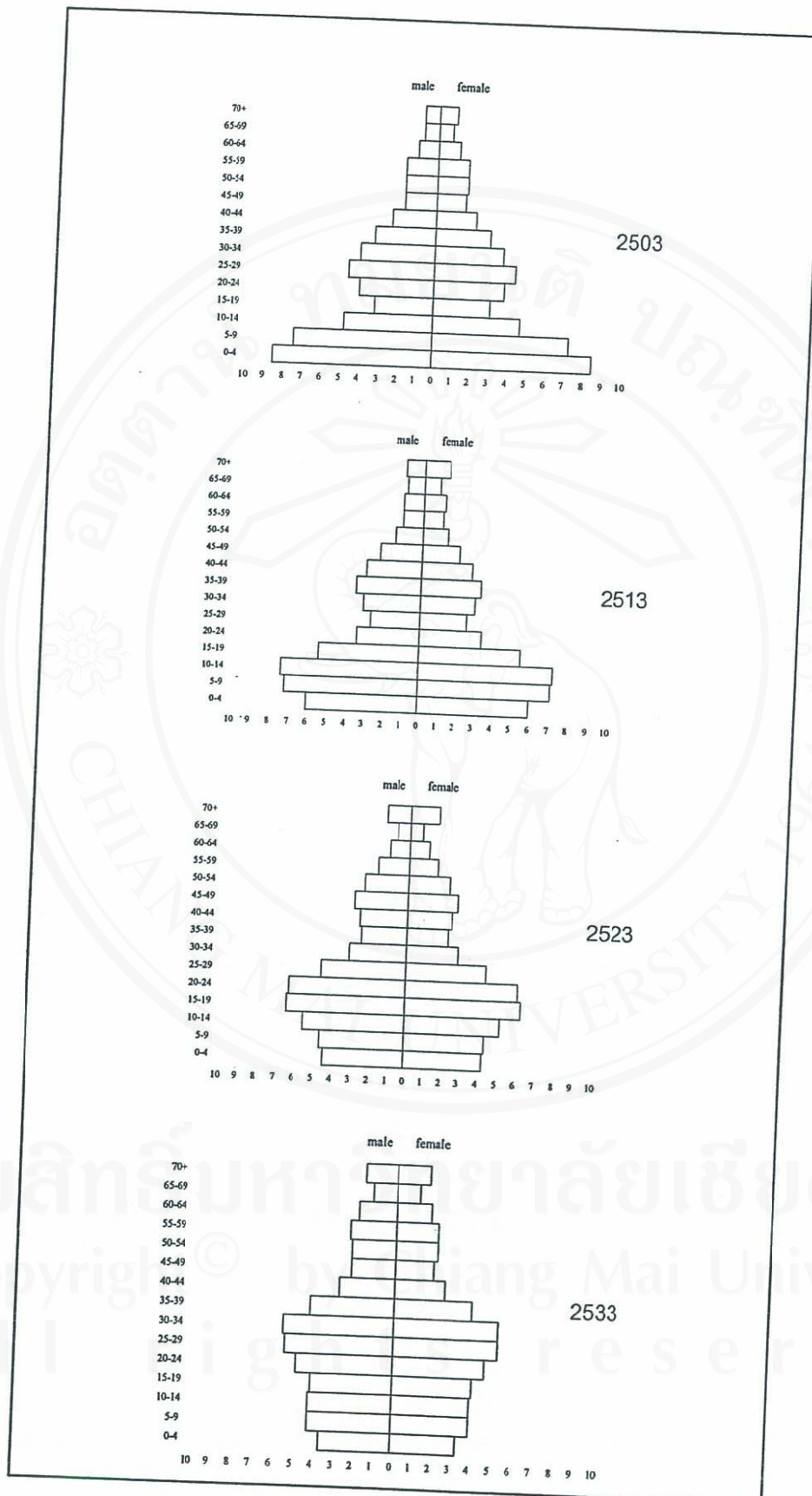
ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีต่อโครงสร้างประชากร

จากที่กล่าวมาในบทที่ 4 จะเห็นได้ว่าการเจริญพันธุ์ที่ลดลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานานได้ทำให้ระดับการเจริญพันธุ์ของจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับทดแทนตนเองมากกว่า 25 ปีแล้ว ผลกระทบของการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงในรูป 5.1 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบโครงสร้างประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ในปีพ.ศ. 2503 2513 2523 และ 2533 ตามลำดับ โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในช่วงเวลาดังกล่าว สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลง สัดส่วนวัยแรงงานค่อยๆ เพิ่มขึ้น และสัดส่วนวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

นอกจากโครงสร้างประชากรของจังหวัดเชียงใหม่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์และการมีระดับการเจริญพันธุ์ที่ต่ำอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ปฏิสัมพันธ์จากการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบสำคัญทางประชากรอีกสองส่วนอันได้แก่ การตายที่สัมพันธ์กับเอดส์และการย้ายถิ่นออกของแรงงาน ยังได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรอีกด้วย โดยเฉพาะหลังจากปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรอาจไม่สามารถเห็นได้อย่างเด่นชัดในภาพพีระมิดประชากรของจังหวัดโดยรวม แต่การตายของประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานจากการติดเชื้อเอดส์/เอดส์ได้ส่งผลให้สัดส่วนวัยแรงงานลดลง และการย้ายถิ่นออกของแรงงานจากชนบทได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ต้นทางของแรงงานเหล่านั้น โดยทำให้สัดส่วนวัยแรงงานลดจำนวนลง ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่ดังกล่าวด้วยดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

นอกจากนี้แล้ว การตายที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอดส์/เอดส์ในประชากรบางกลุ่มยังได้ส่งผลกระทบต่อสัดส่วนทางเพศของประชากรอีกด้วย โดยเฉพาะประชากรในวัยแรงงาน โดยในช่วงแรกของการระบาด (ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2533-2540) อัตราการติดเชื้อในกลุ่มประชากรเพศชายสูงกว่าในกลุ่มประชากรเพศหญิง ทำให้มีอัตราการตายในกลุ่มประชากรวัยแรงงานเพศชายสูงกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไป อัตราการติดเชื้อในกลุ่มประชากรเพศหญิงค่อยๆ สูงขึ้นจนมีอัตราส่วนใกล้เคียงกับประชากรชาย และมีแนวโน้มที่จะสูงกว่าประชากรชายในบางพื้นที่

นอกจากผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรในเรื่องเพศและอายุแล้ว ผลกระทบของภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ การตายที่สัมพันธ์กับเอดส์และการย้ายถิ่นออกของแรงงานได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของขนาดประชากรทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ นั่นคือส่งผลกระทบต่ออัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ และอัตราการเติบโตของประชากร ตาราง 5.1 แสดงอัตราการเกิด อัตราการตาย อัตราการย้ายถิ่นสุทธิ อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ และอัตราการเติบโตของประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2549

รูป 5.1 โครงสร้างประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2503 และ 2533
ที่มา: Pardthaisong (1995)

ตาราง 5.1 อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2549

อำเภอ	อัตราการเกิด (ต่อพัน)	อัตราการตาย (ต่อพัน)	อัตราการย้ายถิ่นสุทธิ (ต่อพัน)	อัตราการเพิ่มตาม ธรรมชาติ (ต่อร้อย)	อัตราการเติบโต (ต่อร้อย)
เมือง	6.9	6.6	-45.4	0.03	-4.52
จอมทอง	20.8	7.2	11.3	1.36	2.49
แม่แจ่ม	5.0	4.7	-39.6	0.02	-3.93
เชียงดาว	11.4	6.0	-0.1	0.54	0.53
ดอยสะเก็ด	0.0	11.4	23.7	-1.14	1.23
แม่แตง	0.4	9.4	9.1	-0.90	0.01
แมริม	27.6	8.2	-6.2	1.93	1.31
สะเมิง	1.0	6.5	10.2	-0.54	0.48
ฝาง	0.3	7.6	8.8	-0.72	0.15
แม่ฮ่าย	1.8	6.7	7.4	-0.49	0.25
พร้าว	0.3	9.3	-0.5	-0.90	-0.95
สันป่าตอง	6.3	11.2	0.8	-0.48	-0.40
สันกำแพง	2.1	9.5	17.1	-0.73	0.97
สันทราย	0.0	9.4	31.0	-0.93	2.17
หางดง	0.0	8.4	28.6	-0.84	2.02
ฮอด	1.0	5.5	10.8	-0.45	0.63
ดอยเต่า	0.5	6.9	4.6	-0.64	-0.18
อมก๋อย	32.8	3.5	1.6	2.93	3.09
สารภี	1.4	10.0	14.8	-0.87	0.62
เวียงแหง	9.9	4.5	3.8	0.54	0.91
ไชยปราการ	6.7	6.5	3.7	0.02	0.39
แม่วาง	8.5	7.4	3.5	0.11	0.46
แม่ออน	2.1	9.1	10.8	-0.70	0.38
ดอยหล่อ	2.0	10.9	4.2	-0.90	-0.48

ที่มา: กรมการปกครอง (2549)

จากตาราง จะเห็นได้ว่าการปฏิสัมพันธ์ของส่วนประกอบสำคัญทั้งสามได้ทำให้อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงและถึงกับติดลบในบางพื้นที่ ซึ่งจะสามารถเห็นได้หากทำการวิเคราะห์ลงไปในพื้นที่ขนาดเล็ก ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแม้ว่าโดยภาพรวมแล้วพบว่า มีจำนวนคนเกิดมากกว่าคนตาย นั่นคือมีจำนวนคนเกิดทั้งหมด 28,701 คน และจำนวนคนตายทั้งหมด 22,950 คน แต่ถ้าหากพิจารณาถึงลงไปในรายอำเภอแล้ว (รูป 5.2) จะพบว่า มี 15 อำเภอจากทั้งหมด 24 อำเภอ หรือกว่าร้อยละ 60 ที่มีจำนวนคนตายมากกว่าคนเกิด สำหรับอำเภอที่มีคนเกิดมากกว่าคนตายนั้น พบว่า ได้แก่อำเภอเมือง อำเภอแมริม และอำเภอที่มีสัดส่วนของชาวไทยภูเขาสูง ได้แก่ อำเภอจอมทอง แม่แจ่ม เชียงดาว อมก๋อย เวียงแหง ไชยปราการ และกิ่งอำเภอแม่วาง

สำหรับอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติของประชากรในพื้นที่ศึกษาในระดับตำบลนั้นพบว่า มีค่าติดลบอยู่ที่ -0.48 และ -0.84 ในพื้นที่ศึกษาที่ 1 และ 2 ตามลำดับ และหากนำการย้ายถิ่นเข้าและออกหรือการย้ายถิ่นสุทธิมารวมพิจารณา จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่การศึกษาที่ 1 มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเท่ากับ 0.8 ต่อประชากรพันคน ในพื้นที่การศึกษาที่ 2 มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิในอัตราที่สูงกว่า นั่นคือมีอัตรา 28.6 ต่อประชากรพันคน ซึ่งการย้ายถิ่นสุทธิส่งผลต่ออัตราการเติบโตของประชากรทำให้พื้นที่การศึกษาที่ 1 มีอัตราการเติบโตของประชากรติดลบเท่ากับ -0.4 และพื้นที่การศึกษาที่ 2 มีอัตราการเติบโตของประชากรเท่ากับร้อยละ 2 โดยอัตราการเพิ่มธรรมชาติและอัตราการเติบโตของประชากรแสดงในรูป 5.3 และ 5.4

นอกจากนี้ หากพิจารณาดูผลกระทบตอสัดส่วนของประชากรในวัยต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาแล้ว พบว่า ในระดับตำบลมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่สอดคล้องกับของจังหวัดโดยรวม นั่นคืออยู่ที่ร้อยละ 17 มีสัดส่วนวัยแรงงานร้อยละ 71.5 และมีสัดส่วนประชากรสูงอายุร้อยละ 11.5 ซึ่งหากแยกพิจารณาในสองตำบลแล้วพบว่า ตำบลที่เป็นพื้นที่ศึกษาที่ 1 ที่มีการย้ายถิ่นออกของแรงงานในอัตราที่สูงกว่าและได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ที่มากกว่านั้น มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กน้อย นั่นคือมีเพียงร้อยละ 13 มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานร้อยละ 72 และมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุสูงถึงร้อยละ 15 ในขณะที่อีกตำบลหนึ่งซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาที่ 2 มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่สูงกว่าและมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุที่ต่ำกว่า นั่นคือ มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กร้อยละ 20.5 มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานร้อยละ 71 และมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุร้อยละ 8.5 ซึ่งการมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่สูงของพื้นที่การศึกษาที่ 2 นี้ หากวิเคราะห์ถึงลงไปรายละเอียดของประชากรในระดับหมู่บ้านแล้ว จะเห็นได้ว่าการที่ตำบลนี้มีหมู่บ้านหนึ่งแห่งที่เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขาชนเผ่าม้ง ซึ่งมีอัตราการเกิดที่สูงกว่าหมู่บ้านของชาวไทยพื้นราบ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีสัดส่วนของประชากรวัยเด็กที่สูงและเมื่อนำมาคำนวณรวมกับหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลจึงทำให้ค่าเฉลี่ยที่ได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยในระดับจังหวัด และการมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่สูงนี้เองได้ทำให้สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุต่ำ ซึ่งหากลองพิจารณาตัดหมู่บ้านดังกล่าวออกไปแล้วทำการคำนวณ จะพบว่า สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลงเหลือเพียงร้อยละ 17 ในขณะที่สัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 73 และร้อยละ 10 ตามลำดับ

นอกจากการตายที่สัมพันธ์กับเอดส์ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการลดลงของสัดส่วนประชากรในวัยแรงงานแล้ว การย้ายถิ่นออกของประชากรวัยแรงงานยังได้ส่งผลให้ประชากรในวัยแรงงานมีจำนวนลดลง และอาจส่งผลทางอ้อมต่ออัตราการเกิดเนื่องจากผู้ติดเชื้อหรือผู้ที่เสียชีวิตไปไม่สามารถที่จะมีบุตรได้อย่างที่ควรจะเป็น นอกจากนี้อาจทำให้อัตราการตายในวัยทารกและวัยเด็กสูงขึ้นได้ในกรณีที่ทารกหรือเด็กได้รับการติดเชื้อจากแม่และไม่ได้รับยาต้านไวรัสหรือไม่ได้รับประทานยาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปฏิสัมพันธ์ของส่วนประกอบหลักทั้งสามทางประชากร ได้ส่งผลให้ขนาดของประชากรวัยเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยแรงงานลดลง และมีแนวโน้มที่จะลดลงในระยะยาว ซึ่งในอนาคตอันใกล้สัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานจะเพิ่มขึ้นจนถึงจุดสูงสุดก่อนที่จะค่อย ๆ ลดลง ซึ่งการลดลงของทั้งสัดส่วนประชากรวัยเด็ก และวัยแรงงานจะส่งผลกระทบต่อดัชนีและโครงสร้างประชากรโดยรวม นั่นคือทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามโครงสร้างอายุประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปมีจำนวนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว หรือเพิ่มขึ้นแบบเท่าทวีคูณ (Doubled Ageing Process)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษาในอนาคตนั้น คาดว่าแนวโน้มของการเจริญพันธุ์จะยังคงต่ำอยู่อย่างต่อเนื่องและอาจลดลงไปอีก การย้ายถิ่นออกจะยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในชุมชนชนบท และการตายที่สัมพันธ์กับเอดส์จะส่งผลกระทบต่อประชากรในวัยแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรวัยรุ่นหรือวัยแรงงานตอนต้น แม้ว่าอาจจะไม่ส่งผลกระทบรุนแรงเช่นในทศวรรษที่ผ่านมา ดังนั้นหากคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คาดว่าโครงสร้างประชากรจะยังคงได้รับผลกระทบเช่นที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องไปอีก นั่นคือสัดส่วนประชากรวัยเด็กจะยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง สัดส่วนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มที่จะลดลงในระยะยาวอันเป็นผลกระทบต่อเนื่องจากการเคลื่อนตัวของโครงสร้างอายุจากประชากรวัยเด็ก และการได้รับผลกระทบจากการตายที่สัมพันธ์กับเอดส์หรือการตายจากสาเหตุอื่นๆ และผลกระทบจากการย้ายถิ่นออกของแรงงานจากชนบท และสุดท้ายสัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากผลกระทบของการลดลงของสัดส่วนประชากรในวัยเด็กและวัยแรงงาน และจากการเคลื่อนตัวของโครงสร้างอายุจากประชากรวัยแรงงานจำนวนมาก นอกจากนี้ในกลุ่มผู้สูงอายุเองจะมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชากรวัยสูงอายุตอนกลางและตอนปลายมากขึ้นตามลำดับ อันจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ชนบทและการพัฒนาประเทศโดยรวม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 6

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีต่อโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ

ปฏิสัมพันธ์ของระดับการเจริญพันธุ์ต่ำ การย้ายถิ่นออกของประชากรวัยแรงงาน และการตายที่สัมพันธ์กับเอดส์ที่ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชนบทนั้นมีความซับซ้อน เพราะการเปลี่ยนแปลงของแต่ละส่วนมีระดับความรุนแรงและส่งผลกระทบในระยะเวลาที่แตกต่างกัน โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ถึงระดับทดแทนตนเองเกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2503 และ ปี พ.ศ. 2528 และตั้งแต่นั้นมาการเจริญพันธุ์ก็ยังคงลดต่ำลงเรื่อย ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ส่วนกระบวนการย้ายถิ่นออกของแรงงานจากชนบทได้มีพัฒนาการมาไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีนับตั้งแต่การพัฒนาเมืองและเส้นทางคมนาคมขนส่ง ส่วนการตายที่สัมพันธ์กับเอดส์นั้นเกิดขึ้นในชุมชนชนบทหลังจากการแพร่ระบาดของเอดส์ไม่กี่ปี นั่นคือรวมเป็นระยะเวลาทั้งหมดเกือบยี่สิบปี โดยเนื้อหาในส่วนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนชนบทจะแบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ อันได้แก่ การวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างทางสังคม และการวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

6.1 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีต่อโครงสร้างทางสังคม

6.1.1 ผลกระทบต่อโครงสร้างครัวเรือน

ผลกระทบจากการลดระดับการเจริญพันธุ์อย่างต่อเนื่องและยาวนานได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครัวเรือน นั่นคือ การลดลงของจำนวนการเกิดได้ทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง และการมีครอบครัวขนาดเล็กอาจสามารถทำให้แต่ละครอบครัวมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ของสมาชิกในครอบครัวให้ดีขึ้น เช่น ในเรื่องการศึกษาของบุตรและการมีเงินออมเพิ่มขึ้น การศึกษาครั้งนี้พบว่า กว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือนตัวอย่างเป็นครอบครัวเดี่ยวและมีขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4 คน แม้ว่าในบางครัวเรือนจะประกอบด้วยสมาชิกในครัวเรือนสูงถึง 11 คนก็ตาม (ตาราง 6.1) ทั้งนี้ร้อยละ 66 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 300 ครัวเรือนมีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 คน และร้อยละ 17 มีสมาชิกในครัวเรือนเท่ากับ 5 คน และอีกร้อยละ 17 มีสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป

ขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่างมีค่าสูงกว่าข้อมูลในระดับตำบลในพื้นที่ศึกษาเล็กน้อย นั่นคือ ในพื้นที่ศึกษาที่ 1 มีสัดส่วนประชากรต่อครัวเรือนเท่ากับ 3.4 และพื้นที่ศึกษาที่ 2 มีสัดส่วนประชากรต่อครัวเรือนเท่ากับ 3.7

ตาราง 6.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของครัวเรือนตัวอย่าง

จำนวนสมาชิก	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1	13	4.3
2	37	12.3
3	71	23.7
4	76	25.3
5	51	17.0
6	30	10.0
7	10	3.3
8	5	1.7
9	3	1.0
10	2	0.7
11	2	0.7
Total	300	100.0

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

6.1.2 ผลกระทบต่อค่านิยมในการมีบุตร

แนวโน้มของการเกิดหรือการเจริญพันธุ์ที่ลดลงได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในการมีบุตรที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเทียบกับในอดีต แต่เดิมนั้นการมีครอบครัวขนาดใหญ่หรือมีบุตรหลายคนถือว่าเป็นข้อได้เปรียบ โดยเฉพาะการใช้เป็นแรงงานในครัวเรือนทั้งการช่วยงานบ้านและการทำการเกษตร อย่างไรก็ตามเมื่อมีระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับออกมา ได้ส่งผลกระทบทางอ้อมต่อภาคการผลิตของครัวเรือนตรงที่ประชากรวัยเด็กถูกกันออกจากกิจกรรมทางการผลิตของครัวเรือน นอกจากนี้ภาระค่าใช้จ่ายต่อหัวของเด็กที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาไม่ว่าจะเป็นชุดเครื่องแบบนักเรียน ค่าเทอม ค่าหนังสือ อุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ ได้ทำให้หลายครัวเรือนเห็นว่าการมีลูกคือการมีภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้นโยบายการวางแผนครอบครัวของรัฐที่ส่งเสริมให้มีการคุมกำเนิดภายใต้สโลแกนที่ว่า 'มีลูกมากจะยากจน' ได้สนับสนุนแนวทางค่านิยมดังกล่าวและเปิดโอกาสให้แต่ละครอบครัวสามารถกำหนดจำนวนบุตรที่จะมีหรือต้องการมีได้ และนอกจากนี้ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว อิทธิพลของสื่อ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งได้เปิดโอกาสให้คนในชนบทได้เรียนรู้วิถีชีวิตนอกหมู่บ้านมากขึ้นและการบริโภคก็เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ ความต้องการในการบริโภคสินค้าอุปโภคบริโภคทั้งหลายได้ส่งผลกระทบต่อความต้องการมีบุตร การศึกษาของ Pardthaisong (1986) พบว่า

หลายครอบครัวมีความต้องการที่จะซื้อสินค้าต่างๆ มากกว่าการที่จะต้องมารับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็ก

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ครอบครัวในปัจจุบันต้องการมีบุตรเพียง 1-2 คนเนื่องจากกลัวว่าจะรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นไม่ไหว แม้ว่าหลายครัวเรือนจะบอกว่าจำนวนบุตรที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยน่าจะเป็นที่จำนวนประมาณ 2-3 คน แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่สามารถทำได้หรือรับภาระค่าใช้จ่ายได้ไหว โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ซึ่งไม่เพียงแต่ค่าชุดเครื่องแบบนักเรียน หรือค่าเทอม หรือค่าหนังสือและอุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ เท่านั้น แต่ภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นในการเดินทางไปเรียนของนักเรียน ทั้งค่ารถโดยสาร รถรับจ้าง ค่าน้ำมัน และโดยเฉพาะในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นซึ่งต้องไปเรียนไกลจากหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นระดับมัธยมในตัวอำเภอหรือในเมืองเชียงใหม่ หรือในระดับอุดมศึกษาที่ต้องรับภาระค่าหอพักหรือที่พักให้กับลูกหลานของตน

นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ในบางพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของเอชไอวีสูง ทั้งผู้สูงอายุและประชากรในวัยแรงงานที่มีครอบครัวแล้ว ต่างแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีจำนวนลูกเพื่อที่จะ "เผื่อเอาไว้" ในกรณีที่ลูกคนหนึ่งคนใดหรือทั้งหมดเสียชีวิต ไม่ว่าจะเป็นจากการติดเชื้อเอชไอวีหรือการเสียชีวิตด้วยเหตุอื่นๆ เช่น อุบัติเหตุ เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การติดเชื้อหรือการตายที่สัมพันธ์กับเอชไอวีได้ส่งผลกระทบต่อทางอ้อมในเรื่องค่านิยมในการมีบุตรในบางครัวเรือน และรวมถึงวิธีการในการคุมกำเนิดที่คู่สมรสบางคู่เลือกใช้อีกด้วย เช่น การชะลอการทำหมันหรือการคุมกำเนิดแบบถาวร เพื่อว่าในอนาคตอาจตัดสินใจที่จะมีลูกเพิ่มอีก เป็นต้น

6.1.3 ผลกระทบต่อความมั่นคงของผู้สูงอายุ

จากค่านิยมในการมีบุตรที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 6.1.2 แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะมีครอบครัวขนาดเล็ก แต่คนส่วนใหญ่ก็ได้รับรู้ถึงข้อเสียของการมีบุตรน้อยคนไว้อย่างชัดเจน นั่นคือทำให้พ่อแม่มีความเสี่ยงในการหวังพึ่งลูกเมื่อยามชรา นั่นคือ เสี่ยงต่อการที่ลูกอาจเสียชีวิตไปก่อนไม่ว่าจะด้วยการติดเชื้อเอชไอวีหรือการตายจากสาเหตุต่างๆ หรือการที่ลูกต้องไปทำงานที่อื่นและไม่กลับมาดูแลพ่อแม่ที่ชรา เป็นต้น คนในชนบทหลายคนมองว่า การมีลูกถือเป็นหลักประกันความมั่นคงเมื่อยามชรา และการมีลูกหลายคนแม้จะต้องเหนื่อยกายและเหนื่อยจากการทำมาหากินเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดู แต่จะทำให้สบายเมื่อพ่อแม่และแม่แก่ชรา ความคิดหรือมุมมองดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า คนในชนบทมีความคาดหวังต่อบุตรสูงมาก และมองว่าลูกคือที่พึ่งหลัก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการดูแลในยามชรา ในยามเจ็บป่วย และในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเมื่อพ่อแม่ไม่สามารถทำงานได้

ดังนั้น ผู้ที่เป็นพ่อแม่และผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่ มักคาดหวังในลูกอยู่อาศัยร่วมด้วยในครัวเรือน โดยจะเป็นลูกคนใดก็ได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ในภาวะการเจริญพันธุ์ที่ต่ำหรือการมีครอบครัวขนาดเล็กได้ทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติของคนทางเหนือที่ลูกสาวคนสุดท้ายจะต้องอยู่กับบิดามารดาในยามแก่เฒ่านั้นลดหรือหมดความสำคัญลงไปเพราะไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยข้อจำกัดในเรื่องจำนวนและเพศของบุตร รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องอาชีพหรือสถานที่ทำงานของบุตร ทั้งนี้พบว่า ร้อยละ 84 ของประชากรตัวอย่างคาดหวังให้มีบุตรคนใดคนหนึ่งพักอาศัยอยู่ในบ้านด้วยในยามแก่เฒ่า ร้อยละ 87 คาดหวังให้มีบุตรคอยดูแลและให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดในเรื่องต่างๆ และร้อยละ 80 คาดหวังจากบุตร

ในเรื่องการช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่นๆ ในขณะที่มีเพียงส่วนน้อยที่คาดหวังจะใช้ค่าครองชีพหรือค่าใช้จ่ายจากเงินออมหรือเงินบำเหน็จบำนาญ เนื่องจากคนในชนบทส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีเพียงส่วนน้อยมากที่รับราชการหรือทำงานที่มีสวัสดิการตอบแทนในยามเกษียณอายุ

นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของเอชไอวีทำให้หลายครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาได้รับผลกระทบ ทั้งในส่วนของ การเป็นผู้ติดเชื้อเอง หรือการต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้ติดเชื้อ หรือการรับเลี้ยงดูเด็กกำพร้าเอชไอวี ทั้งนี้ ในตาราง 4.4 ในบทที่ 4 ได้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงครัวเรือนบางครัวเรือนที่มีผู้สูงที่อาศัยอยู่คนเดียวเพียงลำพัง หรืออยู่อาศัยกับสามีและ/หรือภรรยาเนื่องจากลูก (หนึ่งคน หรือสองคนหรือทั้งหมด) เสียชีวิตจากการติดเชื้อเอชไอวี โดยจะเห็นได้ว่าจาก 38 ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเอชไอวี มีประมาณ 30 ครัวเรือนหรือเกือบร้อยละ 80 ที่สูญเสียบุตรชายหรือบุตรสาวจากการเสียชีวิตเนื่องจากการติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งแน่นอนที่สุดว่าคนเหล่านี้ย่อมขาดหลักประกันในชีวิตที่สำคัญไป นอกจากนี้แล้ว การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าครัวเรือนของผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีผู้สูงอายุที่อยู่กันเพียงลำพังเพราะลูกหลานไปทำงานยังที่อื่นๆ เป็นการถาวร และไม่คิดจะกลับมาอยู่ด้วย โดยผู้สูงอายุเหล่านี้ก็ยังไม่ทราบว่าจะพอสองห่วงหิ้วใครที่จะคอยดูแลอย่างใกล้ชิดได้ และเมื่อถามถึงการย้ายออกจากบ้านในชนบทเพื่อไปอาศัยอยู่กับลูกหลานนอกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ต่างระบุว่าไม่เคยคิดที่จะย้ายออกจากบ้านหรือหมู่บ้าน

จะเห็นได้ว่า ในสังคมชนบทที่มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำและต้องประสบกับการตายที่สัมพันธ์กับเอชไอวี และการย้ายถิ่นออกของแรงงานได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของผู้สูงอายุ ที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และไม่มีสวัสดิการทางสังคมที่จะรองรับได้อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องสวัสดิการในเรื่องรายได้ หรือทางสังคมอื่นๆ และนอกเหนือจากนี้ สัดส่วนของผู้สูงอายุในชนบทได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และโดยเฉพาะการเคลื่อนเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุวัยกลางหรือวัยปลายที่สวัสดิการในด้านการรักษาพยาบาลเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด

6.1.4 ผลกระทบต่อการศึกษา

แม้ว่าการมีขนาดครัวเรือนที่เล็กลงถูกมองว่าทำให้มีข้อได้เปรียบในการพัฒนาคุณภาพของเด็ก โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการศึกษาต่อจากระดับการศึกษาภาคบังคับ แต่ผลการศึกษาที่พบนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า แม้ในภาพรวมคนในชนบทจะมีการศึกษาที่สูงขึ้น แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสาเหตุส่วนหนึ่งของการศึกษาที่สูงขึ้นหรือการศึกษาในระยะเวลาที่นานขึ้นนั้นสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนระเบียบข้อบังคับของรัฐที่ขยายโอกาสทางการศึกษา จาก 4 ปีเป็น 6 ปี และเป็น 9 ปี ตามลำดับ

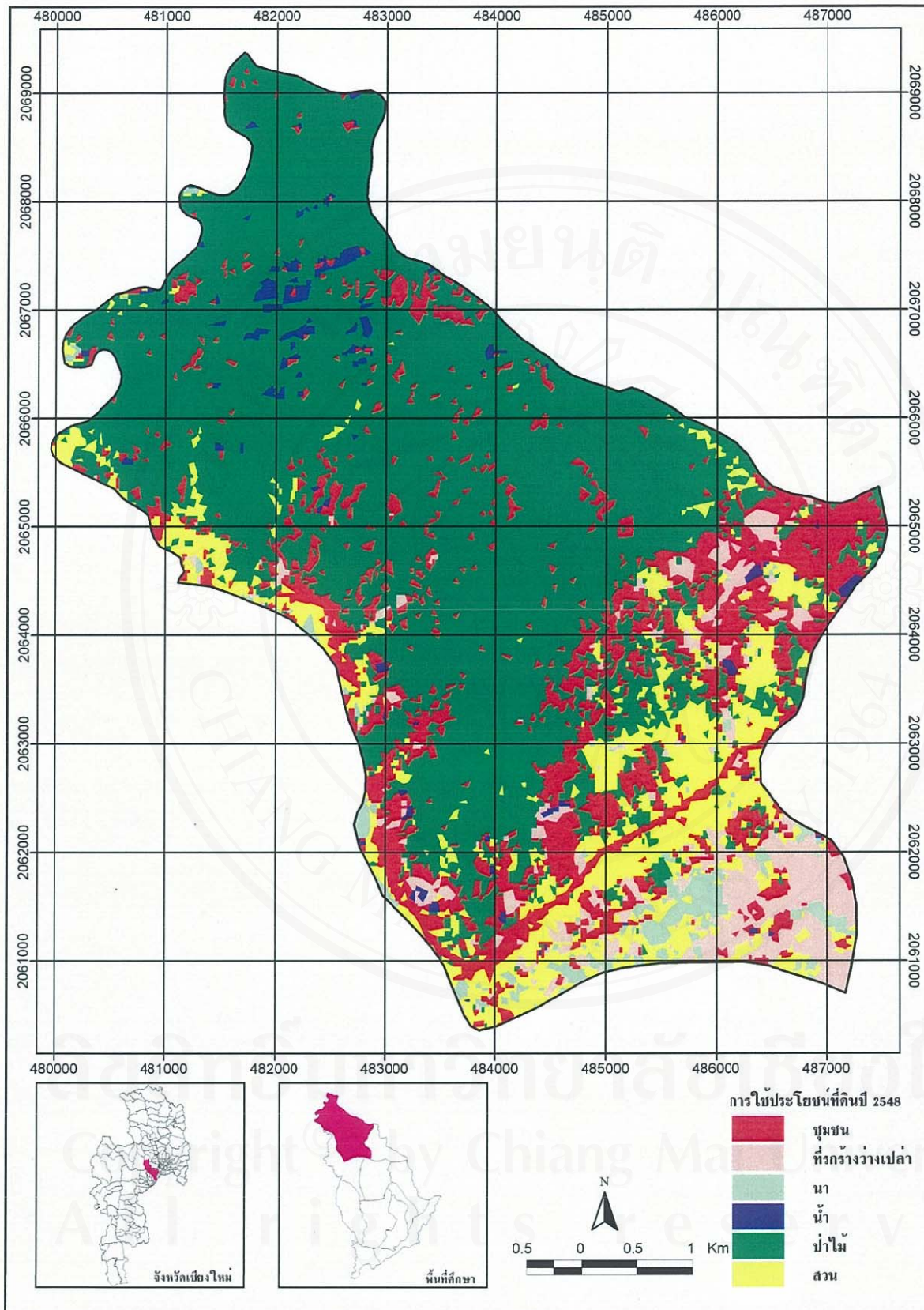
การศึกษาค้นคว้าพบว่า โดยภาพรวมแล้ว การศึกษาของคนในชุมชนยังมีระดับค่อนข้างต่ำ นั่นคือ ถ้าไม่รวมผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ พบว่าเกือบร้อยละ 70 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 12 ไม่จบประถมศึกษา และร้อยละ 56 จบระดับประถมศึกษา) ร้อยละ 11 จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ร้อยละ 8 จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 6 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และร้อยละ 7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ พบว่าร้อยละ 55 กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 30 กำลังศึกษาในระดับมัธยม ร้อยละ 9 กำลังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ร้อยละ 6 กำลังศึกษาในระดับวิทยาลัย และร้อยละ 1 กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท

อย่างไรก็ตาม การมีจำนวนการเกิดที่ลดลงได้ส่งผลกระทบต่อการจัดระบบทางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา โรงเรียนในระดับประถมศึกษาของรัฐบาลในจังหวัดเชียงใหม่จำนวนหลายแห่งได้ถูกปิดไป การศึกษาของ Pardthaisong (1992) ได้ชี้ให้เห็นว่า ร้อยละ 10 ของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐได้ถูกปิดไปตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2533 และหลายแห่งได้ถูกยุบ-รวมซึ่งได้ส่งผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบต่อการจัดระบบการเรียนการสอน ข้อดีของการยุบ-รวมโรงเรียนก็คือ ทำให้มีนักเรียนจำนวนเพิ่มขึ้นมากพอที่จะมีกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ข้อเสียก็คือ ทำให้เด็กนักเรียนในชนบทหลายแห่งต้องเดินทางไปโรงเรียนในระยะทางที่ไกลขึ้น และผู้ปกครองต้องรับภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในเรื่องรถและน้ำมัน เป็นต้น แม้ว่าในปัจจุบันผู้ปกครองหลายคนในชนบทจะนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในตัวเมืองมากขึ้น แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่า สำหรับการศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้ว ผู้ปกครองในชนบทส่วนใหญ่ยังคงนิยมส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนในหมู่บ้าน (ถ้ามี) หรือภายในท้องถิ่นเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางนั่นเอง

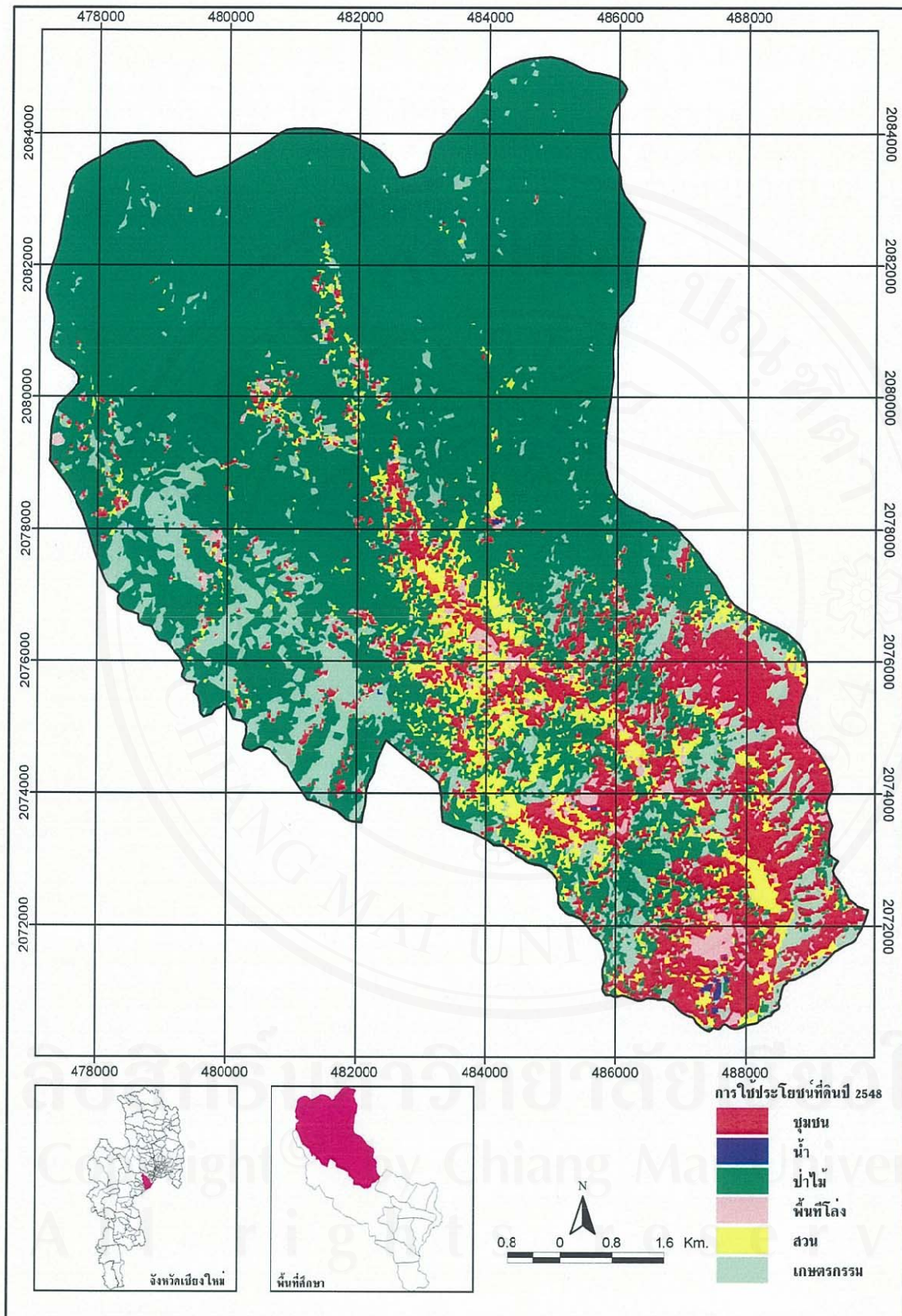
6.1.5 ผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อการเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังกล่าวเป็นผลจากหลายๆ ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นจากการขยายตัวของเมือง การมีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวก หรือจากปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางประชากร ที่มีขนาดครัวเรือนที่เล็กลงและประชากรวัยเด็กถูกดึงออกจากภาคการผลิตของครัวเรือน คนวัยแรงงานส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาแล้วไม่สนใจงานเกษตรกรรม ส่งผลให้แรงงานในภาคเกษตรลดลงและนำไปสู่การจ้างงานในภาคการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินทางการเกษตร นอกจากนี้ การย้ายถิ่นออกไปทำงานนอกหมู่บ้านของแรงงานยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อภาวะการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรม ที่ส่งผลต่อเนื่องให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง การเปลี่ยนแปลงที่ดินจากการเกษตรไม่ว่าจะเปลี่ยนจากพื้นที่นาไปเป็นพื้นที่สวน หรือเปลี่ยนไปเป็นที่พักอาศัย นอกจากนี้ยังพบว่า มีการเข้ามาซื้อและจับจองพื้นที่ในชนบทจากคนต่างถิ่นมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือทำเป็นที่พักและรีสอร์ท ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 12 ของครัวเรือนตัวอย่างมีการขายที่ดินในช่วงสิบปีที่ผ่านมา และเมื่อสำรวจถึงการมีที่ดินของคนในพื้นที่พบว่า ในปัจจุบันร้อยละ 38 ของครัวเรือนตัวอย่างไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง (ยกเว้นที่แปลงเล็กๆ ที่เป็นที่อยู่อาศัย) ร้อยละ 43 มีที่ดินน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 10 มีที่ดินระหว่าง 6-10 ไร่ และมีร้อยละ 9 ที่มีที่ดินมากกว่า 10 ไร่ โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84) มีการถือเอกสารสิทธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ ประเภทของการใช้ที่ดินในปัจจุบันของพื้นที่ศึกษาแสดงในรูป 6.1 และ 6.2

ในพื้นที่ศึกษาที่ 2 การเปลี่ยนแปลงที่ดินเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัย บ้านพักตากอากาศ หรือรีสอร์ท โรงแรมต่างๆ ยังได้ส่งต่อโครงสร้างอาชีพของคนในชุมชน นั่นคือ ทำให้แรงงานในท้องถิ่นเปลี่ยนจากแรงงานในภาคการเกษตรเข้าไปทำงานเป็นแรงงานในภาคบริการมากขึ้น เช่น ในงานแม่บ้าน แม่ครัว คนดูแลสวน ยาม และพนักงานในร้านอาหาร เป็นต้น ดังที่จะกล่าวในรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

รูป 6.1 ประเภทของการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา 1

รูป 6.2 ประเภทของการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา 2

6.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

6.2.1 ผลกระทบต่อโครงสร้างอาชีพ

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า อาชีพเกษตรกรรมไม่ได้เป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในชนบทอีกต่อไป โดยคนส่วนใหญ่ได้หันมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (คิดเป็นร้อยละ 34) ตามด้วยอาชีพลูกจ้างตามสถานประกอบการหรือนายจ้างอิสระ (ร้อยละ 23) และมีเพียงร้อยละ 19 ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนอีกร้อยละ 15 ประกอบอาชีพค้าขาย และมีเพียงร้อยละ 3 ที่รับราชการ ดังรายละเอียดในตาราง 6.2

ตาราง 6.2 จำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพหลัก จำแนกตามสถานที่ทำงาน

อาชีพ	เกษตรกรรม	รับจ้าง	ราชการ	ลูกจ้าง	ค้าขายและ บริการ	หัตถกรรม	อื่นๆ	รวม	ร้อยละ
หมู่บ้าน	113	156	7	26	81	22	10	415	59.1
ตำบล	4	19		25	3	0	0	51	7.3
อำเภอ	3	17	2	21	2	1	0	46	6.6
จังหวัด	4	27	12	65	10	0	0	118	16.8
ภาคเหนือ	0	1	1	11	1	0	0	14	2.0
กรุงเทพฯ	0	0	0	2	2	0	0	4	0.6
ต่างจังหวัด*	0	0	0	1	0	0	2	3	0.4
ต่างประเทศ	0	0	0	1	3		0	4	0.6
ไม่ทราบ	12	16	0	7	2	4	6	47	6.7
รวม	136	236	22	159	104	27	18	702	100.0
ร้อยละ	19.4	33.6	3.1	22.6	14.8	3.8	2.6	100.0	-

*ไม่รวมจังหวัดในภาคเหนือและกรุงเทพมหานคร

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ในกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 19 ที่ทำการเกษตร ร้อยละ 8 ทำนาแต่เพียงอย่างเดียว ในขณะที่อีกร้อยละ 11 ทำนาร่วมกับการทำสวนอื่นๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่ร้อยละ 64 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดทำสวนผลไม้และพืชไร่อื่นๆ เช่น ทำสวนลิ้นจี่ สวนลำไย สวนกล้วย สวนมะม่วง ปลูกผัก ถั่วเหลือง ถั่วลิสง หอมหัวใหญ่ และกระเทียม

ส่วนในกลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก ส่วนหนึ่งจะรับจ้างทำงานในภาคการเกษตรในฤดูของการเกษตร หรือทำการเกษตรในที่ดินของตนเอง และรับจ้างทำงานทั่วๆ ไปนอกฤดูทำการเกษตร และอีกส่วนหนึ่งทำงานรับจ้างอื่นๆ ตลอดทั้งปี

โครงสร้างทางอาชีพที่เปลี่ยนไปนี้ นอกจากจะเป็นผลกระทบจากการได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นผลมาจากการที่อาชีพเกษตรกรรมให้ผลตอบแทนต่ำ มีรายได้ไม่สม่ำเสมอและไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพทางธรรมชาติ เป็นอาชีพที่ใช้แรงกายมาก และผลตอบแทนต่ำ ต้นทุนสูง โดยเฉพาะในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากค่านิยมของคนในสังคม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ต้องการทำงานสบาย ไม่ต้องใช้แรงกายมาก และมีรายได้ประจำสม่ำเสมอ ดังนั้นคนรุ่นหลังส่วนใหญ่เมื่อจบการศึกษาแล้วมักไปหางานทำนอกภาคเกษตรยังที่อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นในตัวอำเภอ ในเมืองเชียงใหม่หรือเมืองใหญ่อื่นๆ อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ศึกษาที่ 2 ที่มีการจ้างงานในภาคบริการมากอันเป็นผลมาจากการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่พักตากอากาศ โรงแรม รีสอร์ท ของนายทุนและคนต่างถิ่น ซึ่งนำไปสู่การจ้างงานในภาคบริการที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เป็นข้อดีสำหรับคนท้องถิ่นในแง่ที่ว่ามีงานทำในท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้พบบ่อยนักในชนบทอื่นๆ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการทำการเกษตรได้ลดความสำคัญลงไปอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต และหากพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการเกษตรจะเห็นว่าครุเรือส่วนใหญ่มีการถือครองน้อยมาก เช่น มีรถไถเล็กเพียงร้อยละ 15 และมีเครื่องสูบน้ำเพียงร้อยละ 6

6.2.2 ผลกระทบต่อรายได้ เงินออม และภาวะหนี้สิน

สำหรับเรื่องรายได้ ผลการศึกษาพบว่า รายได้โดยเฉลี่ยของครุเรือเท่ากับ 13,435 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อคิดเป็นรายได้โดยเฉลี่ยต่อหัวต่อเดือน (โดยคิดจากการที่ครุเรือหนึ่งมีสมาชิกในครุเรือ 4 คนโดยเฉลี่ย) จะเท่ากับ 3,359 บาทต่อคนต่อเดือน ทั้งนี้หากพิจารณารายได้ของครุเรือที่มีสมาชิกติดเชื้อเอ็ดส์จะพบว่า มีรายได้ของครุเรือโดยเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม นั่นคือ ครุเรือที่มีสมาชิกหรือเคยมีสมาชิกที่ติดเชื้อเอ็ดส์มีรายได้เฉลี่ยครุเรืออยู่ที่ 7,143 บาทต่อเดือน โดยเมื่อคิดเป็นรายได้โดยเฉลี่ยต่อหัวต่อเดือน (โดยคิดจากการที่ครุเรือหนึ่งมีสมาชิกในครุเรือ 3.5 คนโดยเฉลี่ย) จะเท่ากับ 2,041 บาทต่อคนต่อเดือน เทียบกับครุเรือที่ไม่มีสมาชิกที่ติดเชื้อเอ็ดส์ที่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 14,347 บาทต่อเดือน หรืออยู่ที่ 3,587 บาทต่อคนต่อเดือน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การติดเชื้อและ/หรือการเสียชีวิตจากเอ็ดส์นั้นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครุเรืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รายได้ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนั้นเป็นไปได้ว่าเกิดจากการที่มีสมาชิกในครุเรือโดยเฉลี่ยลดลงซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อหารายได้ของครุเรือโดยรวม นั่นคือ สูญเสียรายได้ที่ควรจะได้ หากสมาชิกผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้การที่ครุเรือที่ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อเอ็ดส์เป็นครุเรือที่มีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ที่สูญเสียบุตรไป ทำให้ไม่สามารถหารายได้มากเท่าที่ควร หรือหากยังพอทำไหว สภาพการจ้างงานโดยเฉพาะงานที่ต้องใช้แรงกาย เช่น การรับจ้างต่างๆ อาจไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่ากับคนในวัยแรงงาน ทั้งลักษณะงาน ปริมาณงาน รวมถึงวันทำงานโดยรวม ซึ่งทั้งหมดนี้ได้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของครุเรือโดยรวม

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในครุเรือที่มีสมาชิกในครุเรือไปทำงานที่อื่น และไม่ได้อาศัยอยู่จริงในครุเรือแม้ว่าจะยังคงมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านนั้น มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ส่งเงินกลับมาช่วยเหลือ เนื่องจากคนเหล่านั้นยังแทบรับภาระค่าใช้จ่ายของตัวเองไม่ไหว โดยมีครุเรือเพียงร้อยละ 10 ของครุเรือทั้งหมดเท่านั้นที่ได้รับเงินส่งกลับหรือเงินช่วยเหลือจากสมาชิกของครุเรือที่อาศัยอยู่ที่อื่น ซึ่งใน

บางครั้งอาจนำมาให้ทางบ้านเองเมื่อกลับมาเยี่ยมบ้าน อย่างไรก็ตาม เงินเหล่านี้มักจะได้รับเพียงปีละ 1-2 ครั้ง ทั้งนี้กว่าร้อยละ 80 ของครัวเรือนที่มีผู้ส่งเงินกลับ ได้รับเงินจากสมาชิกเหล่านี้ไม่ถึง 20,000 บาทต่อปี หรือคิดเป็น 1,667 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน โดยหากคิดค่าเฉลี่ยออกมาแล้ว พบว่า ครัวเรือนเหล่านี้ได้รับเงินส่งกลับจากสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ที่อื่นโดยเฉลี่ย 9,284 บาทต่อปี หรือคิดเป็นเงินเพียง 774 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า รายได้จริงที่แรงงานที่ไปอาศัยอยู่ที่อื่นได้รับแทบไม่ได้มีส่วนช่วยต่อการค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครัวเรือนเลย

จากรายได้ต่อเดือนที่ค่อนข้างต่ำของครัวเรือน อาจทำให้คาดการณ์ได้ว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่น่าจะมีเงินเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็นและขาดแคลน ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 60 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดไม่มีเงินออมหรือเงินเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นเลย และสำหรับครัวเรือนที่มีเงินออม พบว่ากว่าครึ่งหนึ่งมีเงินออมทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงินไม่ถึง 20,000 บาท

นอกจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไม่มีเงินออม และมีเงินออมจำนวนไม่มากแล้ว ยังพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ คิดเป็นกว่าร้อยละ 80 ของครัวเรือนทั้งหมดมีภาระหนี้สิน โดยส่วนใหญ่กู้เงินจากเงินกองทุนหมู่บ้าน โดยคิดเป็นร้อยละ 32 ของครัวเรือนทั้งหมด ตามด้วยธนาคารเพื่อการเกษตร (ร้อยละ 21) ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ (ร้อยละ 3) และจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ (ร้อยละ 3)

ทั้งนี้ การกู้เงินส่วนใหญ่จะถูกกู้เพื่อนำมาใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร และเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในครัวเรือน ซึ่งรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ หรือรถจักรยานยนต์ โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่า กว่าร้อยละ 90 ของครัวเรือนทั้งหมดมีพัดลม ตู้เย็น โทรทัศน์ กว่าร้อยละ 80 มีรถจักรยานยนต์ กว่าร้อยละ 70 มีโทรศัพท์มือถือ กว่าร้อยละ 60 มีเครื่องเล่นวีซีดีและเครื่องซักผ้า เกือบครึ่งหนึ่งมีรถจักรยานและรถยนต์ (กระบะ) กว่าร้อยละ 30 มีโทรศัพท์บ้าน กว่าร้อยละ 20 มีเครื่องคอมพิวเตอร์ และกว่าร้อยละ 10 มีเครื่องไมโครเวฟและรถยนต์ (รถเก๋ง) และร้อยละ 3 มีรถบรรทุก 6 ล้อ ไว้ใช้ในครัวเรือนและ/หรือในการประกอบอาชีพ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงประชากร ไม่ว่าจะเป็นจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบใดส่วนประกอบหนึ่ง หรือปฏิสัมพันธ์จากการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบสองหรือสามส่วนที่ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรโดยรวม ได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนชนบท ไม่ว่าจะเป็นต่อโครงสร้างในครัวเรือน ค่านิยมในการมีบุตร ความมั่นคงของผู้สูงอายุ การศึกษา และรูปแบบการใช้ที่ดิน หรือผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ อาชีพ รายได้ เงินออม และภาระหนี้สิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนในชนบทกำลังอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงของผู้สูงอายุ และสภาพเศรษฐกิจโดยรวม

บทที่ 7

สรุปและอภิปรายผล

กรณีศึกษาของการเปลี่ยนแปลงประชากรที่จังหวัดเชียงใหม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการลดลงอย่างรวดเร็วของระดับการเจริญพันธุ์และการมีระดับการเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าระดับทดแทนอย่างต่อเนื่องที่ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ซึ่งผลกระทบดังกล่าวได้ส่งผลกระทบรุนแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อถูกพิจารณาควบคู่กับการย้ายถิ่นออกจากชนบทของประชากรในวัยแรงงานและการติดเชื้อและเสียชีวิตจากเอดส์ของคนในวัยแรงงาน

ภาวะการเจริญพันธุ์ต่ำในสังคมชนบทอันเป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและคุณค่าของเด็กโดยรวมลดลง ประกอบกับการให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาที่นับวันก็ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้คนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการศึกษานานขึ้น และการศึกษาดังกล่าวที่เน้นการรองรับการจ้างงานนอกภาคเกษตรกรรมเปรียบเสมือนเป็นการดึงคนรุ่นใหม่ออกจากภาคเกษตรกรรมอย่างสิ้นเชิง และยังได้ส่งผลกระทบต่อลดความสำคัญของคนรุ่นพ่อแม่หรือปู่ย่าตายายในการเป็นครูที่จะถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ โดยเฉพาะที่สัมพันธ์กับการเกษตร นอกจากนี้ การได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาอื่นๆ ที่ได้ส่งผลกระทบต่อชนบท ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขยายตัวของเมือง การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การสื่อสารและการขนส่ง ทำให้คนรุ่นใหม่ในชนบทไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของการเกษตรและหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ให้ความมั่นคงมากกว่าอาชีพทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพาสภาพธรรมชาติ ดังนั้นคนรุ่นใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะออกไปทำงานนอกภาคเกษตรกรรมในเมืองหรือที่อื่นๆ ที่มีโอกาสในการทำงานที่ดีกว่าและมั่นคงกว่า หรือในบางกรณีเช่นในพื้นที่ศึกษาบางแห่งที่มีการมีแหล่งจ้างงานในพื้นที่ได้ลดอัตราการย้ายถิ่นออกของแรงงานลง อย่างไรก็ตาม คนในวัยแรงงานเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังคงใช้บ้านในเขตชนบทเป็นที่พักอาศัย (หากสามารถเดินทางไป-กลับได้) ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งอาจย้ายไปอยู่ที่อื่นที่ใกล้กับแหล่งงาน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความผูกพันของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อชนบทจึงน่าจะเป็นความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพ่อแม่ญาติพี่น้องและเครือญาติมากกว่าความผูกพันกับ 'ที่ดิน' ในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตและแหล่งของรายได้ เช่นในอดีต จึงอาจกล่าวได้ว่าในพื้นที่ชนบทบางแห่งเช่นในกรณีของพื้นที่ศึกษาอาจเป็นเพียงพื้นที่ 'ชนบท' ที่ถูกตีกรอบจากขอบเขตของการปกครอง และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันโดยทางเครือญาติเท่านั้น แต่วิถีชีวิตความเป็นอยู่และโครงสร้างทางเศรษฐกิจอื่นๆ นั้นถือได้ว่าเป็นกำลังอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นสังคมที่ไม่ได้มีฐานทางการเกษตรอีกต่อไป ดังนั้นบทบาทของความเป็นชุมชนในพื้นที่นั้นๆ จึงถือว่าอยู่ในช่วง 'ก้ำกึ่ง' ระหว่างความเป็น 'ชนบท' และความเป็น 'เมือง'

ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ชนบทในอนาคตนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะคำนึงถึงโครงสร้างโดยรวมของแต่ละพื้นที่ ทั้งโครงสร้างประชากร โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคมที่หลายๆ พื้นที่ กำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านที่น่าสนใจ นอกจากนี้ การกำหนดทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ชนบทเหล่านี้ควรจะมีความชัดเจนว่าจะพัฒนาอะไร เพื่ออะไร และจะเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนนั้นๆ มากน้อยเพียงใด และควรคำนึงถึงศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางธรรมชาติ

การศึกษาครั้งนี้ ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีต่อการพัฒนา และการที่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะพัฒนาไปได้อย่างมีศักยภาพนั้นสมควร

อย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาระบบที่เหมาะสมและสมดุลย์ กรณีศึกษาครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความไม่สมดุลของสัดส่วนประชากร โดยเฉพาะสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่ลดลงและสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุที่ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของผู้สูงอายุ ทั้งผู้สูงอายุในปัจจุบัน และผู้ที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต โดยเฉพาะในอนาคตอันไม่ไกลต่อจากนี้เมื่อคนกลุ่มใหญ่ในวัยแรงงานเลื่อนอายุเข้าสู่กลุ่มผู้สูงอายุ และการที่ผู้สูงอายุวัยต้นเคลื่อนตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายตามลำดับที่ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุจะเป็นปัญหาใหญ่ที่ท้าทายต่อการเข้ามาจัดการและแก้ไข และโดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบทที่ส่วนใหญ่ขาดหลักประกันในเรื่องรายได้ รวมทั้งหลักประกันทางสังคม โดยเฉพาะเรื่องผู้ดูแล เพราะคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้มีฐานทางเศรษฐกิจในชนบทที่จะได้อยู่อาศัยในครัวเรือนกับพ่อแม่และแม่อย่างใกล้ชิดได้อีกต่อไป ดังนั้น หากตั้งคำถามว่าใครจะเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุบางส่วนที่อยู่เพียงลำพัง ทั้งที่เป็นโสด และได้สูญเสียลูกบางคนหรือทุกคนจากการตายที่สัมพันธ์กับเอดส์ (หรือจากสาเหตุอื่นๆ) หรือย้ายถิ่นออกไปอย่างถาวร จึงยังเป็นคำถามที่รอคอยการตอบ ซึ่งแม้แต่ตัวผู้สูงอายุเหล่านั้นก็ยังไม่สามารถให้คำตอบกับตัวเองได้

หากมองดูภาพรวมในระดับประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า สัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว จากร้อยละ 4.6 ในปี พ.ศ. 2503 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.4 ในปี พ.ศ. 2533 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 15.3 ในปี พ.ศ. 2563 (Jitapunkul and Bunnag, 1999) และกว่าร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุของประเทศในปัจจุบันมีถิ่นฐานอยู่ในชนบท การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรในสังคมชนบทได้ทำให้คนรุ่นใหม่หรือคนในวัยแรงงานส่วนใหญ่พึ่งพาการจ้างงานนอกภาคการเกษตรโดยมักจะไปทำงานนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะในเมือง เมืองใหญ่ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นไม่เพียงแต่ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่จะถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรืออยู่กันเองในชุมชน แต่บทบาทของผู้สูงอายุเหล่านี้ได้ถูกลดความสำคัญลงไปเรื่อยๆ ทั้งต่อครัวเรือนและชุมชน แม้ว่าในบางกรณีหากผู้สูงอายุมีหลานอาจได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแลได้บ้าง

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด หากต้องการวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไขทั้งปัญหาการดูแลผู้สูงอายุและปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอันเป็นผลมาจากการมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะลดลงต่ำลงไปอีก และการมีแรงงานที่ย้ายถิ่นออกจากชนบทอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการแพร่ระบาดของเอชไอวี/เอดส์ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแล้ว ทางคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอต่างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อแรก ปัญหาจากการลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์และการมีภาวะเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าระดับทดแทนอย่างต่อเนื่องมากกว่าสองทศวรรษได้มีการพูดถึงกันอย่างกว้างขวางในกลุ่มนักประชากร โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และได้มีการหยิบยกประเด็นปัญหาการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วอันจะก่อให้เกิดปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุตามมานั้น แต่ไม่ค่อยได้มีการพูดถึงหรือพิจารณาถึงการยกระดับการเจริญพันธุ์ของประเทศขึ้นมาสู่ระดับทดแทนตนเองซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญกันอย่างจริงจัง นโยบายประชากรของประเทศไทยที่ผ่านมาได้เน้นการวางแผนครอบครัวหรือการควบคุมการเกิดในช่วงระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สามถึงฉบับที่เจ็ด โดยมีเป้าหมายที่จะลดอัตราการเกิดให้ต่ำลงอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่ออัตราการเกิดลดลงต่ำจนถึงระดับที่ได้ตั้งเป้าไว้แล้ว นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเกิดกลับไม่ได้รับความสนใจอีกต่อไป แต่ได้หันไปสนใจประเด็นอื่นๆ เช่น มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ส่งเสริมการอนามัยเจริญพันธุ์ เน้นเรื่องสุขภาพของมารดาและเด็ก รวมถึงคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ซึ่งอาจไม่

เพียงพอต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในระยะยาวอันสืบเนื่องมาจากการมีระดับการเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าระดับทดแทนมากและต่ำมาอย่างต่อเนื่องเช่นในสังคมไทย การไม่มีนโยบายดังกล่าวโดยตรงยิ่งจะทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำลงไปอีกตามโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปหรือการที่มีประชากรในวัยเจริญพันธุ์ในสัดส่วนที่น้อยลง ยกเว้นแต่จะทดแทนด้วยการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามา ซึ่งอาจช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ในระดับหนึ่ง และอัตราการเกิดที่สูงในกลุ่มคนต่างด้าวบางกลุ่มอาจช่วยดึงให้ระดับการเจริญพันธุ์รวมของประเทศสูงขึ้นมาได้ แต่การทดแทนด้วยวิธีนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจอื่นๆ ตามมาในสังคมหากขาดซึ่งการมีนโยบายและแผนงานที่เหมาะสมและชัดเจน โดยอาจเห็นได้จากตัวอย่างของการหลั่งไหลเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านในช่วงกว่าสิบปีที่ผ่านมาที่ทางรัฐไม่สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม และยังคงเผชิญกับปัญหาทางด้านความมั่นคง การศึกษา และการสาธารณสุข ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไม่ใช่ทุกประเทศที่มีอัตราการเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าระดับทดแทนมาเป็นเวลานานจะเลือกใช้วิธีการดังกล่าว เช่น ญี่ปุ่น ส่วนประเทศสิงคโปร์นั้น การเลือกแรงงานเข้าประเทศเป็นไปอย่างเด่นชัดถึงการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ต้องการเน้นแรงงานที่มีการศึกษาและมีคุณภาพ ส่วนแรงงานจากอินโดนีเซียที่เข้ามาเป็นแม่บ้านหรือคนทำความสะอาดนั้นก็ได้ผ่านการกระบวนการเข้าเมืองและมีสัญญาจ้างที่ชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ ประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศได้ทำการคัดสรรแรงงานต่างด้าวเข้าเช่นเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เช่น สหราชอาณาจักร หรือประเทศในยุโรปที่ได้มุ่งเน้นไปที่แรงงานคุณภาพในภาคการจ้างงานที่ขาดแคลนของประเทศตนเอง เช่น การนำเข้าครูคณิตศาสตร์ หรือการนำเข้าผู้มีอาชีพพยาบาล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศเหล่านี้ได้ดำเนินนโยบายการนำแรงงานต่างด้าวเข้าควบคู่ไปกับนโยบายส่งเสริมการเกิด ซึ่งยังถือว่าไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควรแม้ว่ารัฐบาลของประเทศเหล่านั้นจะใช้วิธีการต่างๆ เพื่อดึงดูดให้คนแต่งงานหรือมีลูกมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยการให้เงินโบนัสกับผู้ที่มิบุตรหรือการยกเว้นภาษีบางอย่างกับคู่สมรสที่มีบุตร ดังนั้นหากประเทศไทยคิดจะมีนโยบายส่งเสริมการเกิดควรมีการพิจารณาถึงการใช้นโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายทางด้านการศึกษาซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่คนส่วนใหญ่คำนึงถึงในการตัดสินใจมีบุตร และแม้มีการนำนโยบายต่างๆ มาใช้แล้ว ควรตระหนักว่าจะต้องใช้ระยะเวลาหลายสิบปีกว่าที่โครงสร้างประชากรจะกลับมาสมดุลย์ (หากไม่นำโครงสร้างของประชากรที่เป็นแรงงานต่างด้าวร่วมพิจารณา) ดังนั้นความสำเร็จของการยกระดับการเจริญพันธุ์ขึ้นมาน้อยให้เท่ากับระดับที่จะทดแทนตนเองได้จึงไม่ใช่ความสำเร็จที่จะเห็นได้ในระยะเวลานี้

ข้อที่สอง แม้ว่าประเทศไทยจะถือว่าเป็นประเทศตัวอย่างในการป้องกันและควบคุมแก้ไขปัญหาเอ็ดส์ที่ทำให้อัตราการติดเชื้อรายใหม่ลดลงเป็นจำนวนมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมานั้น จะเห็นได้ว่าองค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กรที่เคยให้ความช่วยเหลือหรือแม่แบบประมาณของประเทศเองก็ได้ถูกตัดไปเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับในอดีต และโดยเฉพาะตั้งแต่การที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการมีปัญหาค่าความมั่นคงภายในจากสถานการณ์การเมืองที่ไม่ชัดเจนทำให้หลายหน่วยงานขาดความชัดเจนในเรื่องนโยบายและแผนการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งสถานการณ์ต่างๆ ที่กล่าวมาถือว่าน่าเป็นห่วงต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอ็ดส์กันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรทั่วไปที่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่นิยมมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงานและขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ รวมทั้งในกลุ่มประชากรวัยแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่เคลื่อนย้ายไปตามที่

ต่าง ๆ อยู่เรื่อย ๆ และแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการป้องกัน และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการรับบริการทางด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากและปัญหาในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการมีสถานภาพที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงดังกล่าว

ข้อที่สาม จากที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของคนวัยแรงงานในชนบทส่วนใหญ่ที่ต้องย้ายถิ่นออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเพราะการขาดแคลนแหล่งงานที่เหมาะสมในท้องถิ่น รวมถึงการไม่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนรุ่นใหม่เพราะเหตุผลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีต้นทุนสูง ค่าตอบแทนต่ำ ใช้แรงกายมาก ให้ผลผลิตที่ไม่แน่นอนและการขาดซึ่งการประกันราคาที่เหมาะสม ซึ่งการย้ายถิ่นออกของคนในวัยแรงงานเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาหลายอย่าง เช่น ปัญหาการลดบทบาทของสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบันและอนาคต และการขาดการจัดการในเรื่องการใช้ที่ดินที่เหมาะสมซึ่งถือเป็นการสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่ทางอ้อม ดังนั้น หากสามารถลดอัตราการย้ายถิ่นออกของแรงงานเหล่านี้โดยการมีแหล่งจ้างงานหรือการส่งเสริมการลงทุนทั้งในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมที่เหมาะสมจะเป็นวิธีหนึ่งซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาดังกล่าวลงได้บ้าง ทั้งนี้การส่งเสริมดังกล่าวควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถของคนในชุมชนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ และควรเป็นความต้องการ และการวางแผนจากคนในชุมชนเอง โดยรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจให้ความช่วยเหลือในเรื่องการส่งเสริมความรู้และการจัดการ รวมถึงงบประมาณสนับสนุนที่เหมาะสม

ข้อสุดท้าย ควรมีการรองรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวที่เหมาะสมและชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องการดูแลสุขภาพซึ่งถือเป็นปัญหาหลักของผู้สูงอายุทุกคน และยิ่งผู้สูงอายุเหล่านี้มีอายุเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายต่อหัวในเรื่องสุขภาพก็จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะที่สัมพันธ์กับการเป็นโรคเรื้อรังต่าง ๆ ซึ่งการดูแลดังกล่าวควรให้ความสนใจทั้งในเรื่องงบประมาณ และผู้ดูแล นอกจากนี้การที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้น้อยหรือขาดรายได้ก็ถือเป็นปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ควรได้รับความสนใจ เพราะความไม่เพียงพอดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุได้ทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างถูกสุขลักษณะด้วยการมีที่อยู่อาศัยที่ดี ปลอดภัย หรือการเข้าถึงอาหารที่ดีและมีประโยชน์ ดังนั้น การให้เงินช่วยเหลืออุดหนุนผู้สูงอายุที่จำเป็น (มีรายได้ไม่เพียงพอ และไม่สามารถทำงานได้) รายละ 300-400 บาท อาจไม่เพียงพอ การส่งเสริมอาชีพในกลุ่มผู้สูงอายุที่หลายชุมชนได้ทำอยู่เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้ นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้พบว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานต่าง ๆ ของผู้สูงอายุยังได้รับการกระจายอย่างไม่ทั่วถึง รวมถึงกระบวนการในการคัดสรรการให้เงินช่วยเหลือที่ยังขาดความโปร่งใสในบางพื้นที่ ดังนั้น จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

โดยสรุป มาตรการการป้องกัน แก้อาและรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง โดยเฉพาะมาตรการในระยะยาว เพื่อให้ขนาดและองค์ประกอบของประชากรมีความสมดุลกันอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อ 'คน' มีความสมดุลแล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาและการเป็นสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2538. ประชากรกับการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดีย ย ผาดโสง. 2533. จิตวิทยาและสภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ. วารสารประชากรและสังคม 2 (2).
- เดีย ย ผาดโสง. 2539. การล่มสลายของสังคมไทยเนื่องจากการวางแผนครอบครัว. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2514. ลักษณะสังคมและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2535. เอกสารการสอนชุดวิชา ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมธี ครองแก้ว, ลือชัย จุลาสัยและมิ่งสรรพ สันติกาญจน์ (บรรณาธิการ). 2524. "การพัฒนาชนบทโดยจัดปัญหาความยากจน" ใน เศรษฐกิจไทยและอนาคต. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2529. รูปแบบการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรทัศน์ อินทรธรรมาธิพร. 2550. การส่งเสริมและการพัฒนาชนบท. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. แหล่งที่มา [ระบบออนไลน์]: <http://web.agri.cmu.ac.th/extens/e-learning/721/7.pdf> (วันที่ 12 มีนาคม 2550)
- วิรัช วิวัชนิการวรรณ. 2534. การบริหารการพัฒนาชนบทเปรียบเทียบ: การบริหารการพัฒนาชนบทตามแนวทางแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ความจำเป็นพื้นฐานและโครงการอีสานเขียว. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- สมยศ ท่งหว่า. 2534. สังคมชนบทกับการพัฒนา. สงขลา: ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุเทพ เชาวลิต. 2524. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: โอเดียนสโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2530. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2523. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2526. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. 2550. ข้อมูลจังหวัดเชียงใหม่. แหล่งที่มา [ระบบออนไลน์]: www.chiangmai.go.th/meet_file/intro1.pdf (วันที่ 11 มีนาคม 2550)
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. 2547. การจัดทำข้อมูลสถิติเพื่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2547 ภายใต้โครงการจัดทำระบบข้อมูลสถิติระดับท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่. 2549. สถานการณ์เอดส์ของจังหวัดเชียงใหม่. กลุ่มงานควบคุมโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. กระทรวงสาธารณสุข.

อมร รักษาสัตย์และชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ). 2515. *ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและซื้อแห่งประเทศไทย.

อมร รักษาสัตย์และยุวัฒน์ วุฒิเมธี (เรียบเรียง). 2524. *การพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน: แนวความคิด ทฤษฎีและทางปฏิบัติในการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนไทยอนุเคราะห์ไทย.

ภาษาอังกฤษ

- Ankrah, E. M. 1993. The impact of HIV/AIDS on the family and other significant relationships. *AIDS Care* 5 (1): 5-22.
- Barnett, T. and Blaikie, P. 1992. *AIDS in Africa: Its Present and Future Impact*. London: Belhaven Press.
- Boyd, M. 1989. Family and personal networks in international migration: recent developments and new agendas. *International Migration Review* 23: 638-64.
- Byerlee, D. 1974. Rural-urban migration in Africa: theory, policy and research implications. *International Migration Review*. Winter: 543-66.
- Chamratrithirong, A. et al. 1995. *National Migration Survey of Thailand*. Institute for Population and Social Research. Mahidol University. Thailand.
- Constantina, Renato. 1984. *The Challenge of the Churches*. Paper presented at the First Gregorio Aplipay Lecture on Nationalism. Manila, Philippines. May 18.
- Frank, A. G. 1969. Capitalism and underdevelopment in Latin America. *Monthly Review Press*. New York.
- Fuller, T. et al. 1990. Urban ties of rural Thais. *International Migration Review* 24 (3): 534-62.
- Goldstein, S. et al. 1976. Migration and urban growth in Thailand: an exploration of inter-relations among origin, recency and frequency of moves. In: A. Richmond and D. Kubat (eds.) *Internal Migration: The New World and the Third World*. London: SAGE.
- Gould, P. 1993. *The Slow Plague: A Geography of the Aids Pandemic*. USA: Blackwell.
- Gray, A. (ed.) 1993. *World Health and Disease*. Buckingham: The Open University Press.
- Guest, P. and Punpuing, S. 1997 (in Thai). *Supply of, and Demand for, Thai and Foreign Labour Force*. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research.
- Gullaprawit, C. 1991. *Planning for Return Migration: Case Study of Six Village in Thailand*. National Economic and Social Development Board. Bangkok.
- Havanon, N. et al. 1992. The impact of family size on wealth accumulation in rural Thailand. *Population Studies* 46: 37-51.
- Hirschman, C. et al. 1994. The path to below replacement-level fertility in Thailand. *International Family Planning Perspectives* 20 (3).
- Jitapunkul, S. and S. Bunnag. 1999. "Ageing in Thailand". *Family Planning and Population* 2 (6).

- Jones, H. and Pardthaisong, T. 1999. The impact of overseas labour migration on rural Thailand: regional, community and individual dimensions. *Journal of Rural Studies* 15 (1): 35-47.
- Kocher, J.E. 1973. *Rural Development, Income Distribution, and Fertility Decline*. New York: The Population Council. .
- Knodel, J. *et al.* 1990. Family size and the education of children in the context of rapid fertility decline. *Population and Development Review* 16 (1): 31-62.
- Knodel, J. *et al.* 1992. The impact of fertility decline on familial support for the elderly: an illustration from Thailand. *Population and Development Review* 18 (1): 79-103.
- LeLe, Uma. 1975. *The Design of Rural Development: Lessons from Africa*. London: The Johns Hopkins University Press.
- Lewis, W. A. 1954. Economic development with unlimited supplies of labor. *The Manchester School of Economic and Social Studies* 22: 139-91.
- Massey, D. *et al.*, 1993. Theories of international migration: a review and appraisal. *Population and Development Review* 19 (3): 431-66.
- Misra, R.P. and Jonjo, M. (eds.). 1981. *The Changing Perspective of Development Problems In Misra*. Hong Kong: Maruzen Investment.
- Ntozi, J. P. M. and Zirimenya, S 1999. Changes in household composition and family structure during the AIDS epidemic in Uganda. In: J. C. Caldwell *et al.* (eds.) *The Continuing African HIV/AIDS Epidemic*. Health Transition Centre Publication. Australian National University. pp. 193-209.
- Palloni, A. and Lee, Y. J. 1990. Families, women and HIV/AIDS in Africa. *CDE Working Paper* 90-32. Center for Demography and Ecology. University of Wisconsin. Madison.
- Pardthaisong, L. 1998. *The Consequences of International Labour Migration in Thailand: Demographic, Economic and Social Interactions*. Paper presented at the Regional Workshop on Transnational Migration and Development in Asian Countries. S.D. Avenue and Majestic Beach Resort Hotels, Bangkok and Prachuabkirikhan. 25-27 May.
- Pardthaisong, T. 1986. *Factors in the Achievement of Below-Replacement Fertility in Chiang Mai, Thailand*. East-West Centre. Hawaii.
- Pardthaisong, T. 1995. *Fertility Transition in Thailand*. Paper presented at the International Conference on Population Geography. University of Dundee. Dundee.
- Pardthaisong-Chaipanich, L. 2006. "Below replacement-level fertility: the global and local perspectives". *Chiang Mai University Journal* 5(2), pp. 267-282.
- Pardthaisong-Chaipanich, L. 2006. "Population change in Northern Thailand". In Goh, K. and Sekson Yongvanit (eds.), *Change and Development in Southeast Asia in an Era of Globalization*. pp. 395-415. Singapore: Prentice Hall.

- Pejaranonda, C. *et al.* 1995. Rural-urban migration in Thailand. In: United Nations *Trends, Patterns and Implications of Rural-Urban Migration in India, Nepal and Thailand*. Asian Population Studies Series No. 138. pp.171-243.
- Prachuabmoh, V. *et al.* 1979. Thailand: urban and rural migration selectivity. In: R. Pryor (ed.) *Migration and Development in South East Asia*. Malaysia: Oxford University Press.
- Riggs, Fred W. 1970. "Modernization and Political Problems: Some Developmental Prerequisites" Development Nations: Guest for A Model (Beling and Toten).
- Robinson, W. and Rachapaetayakom, J. 1993. The role of government planning in Thailand's fertility decline. In: R. Leete and I. Alam *The Revolution in Asian Fertility*. Oxford: Clarendon Press.
- Rockett, I. R. H. 1999. "Population and Health: An Introduction to Epidemiology". *Population Bulletin* 54 (4). Washington, D.C.: Population Reference Bureau.
- Roger, Everette M. and Burdge Rabel J. 1972. *Social Change In Rural Societies*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Shrestha, N. 1988. A structural perspective on labour migration in underdeveloped countries. *Progress in Human Geography* 12: 179-207.
- Singhanetra-Renard, A. 1981. Mobility in North Thailand: a view from within. In: G. Jones and K. Richter (eds.) *Population Mobility and Development: Southeast Asia and the Pacific*. Development Studies Centre Monograph No. 27. Canberra: Australian National University. pp. 137-66.
- Singhanetra-Renard, A. 1983. *Going-Abroad: Thai Labour Movement to the Middle East from the Village Standpoint*. Paper presented at the Conference on Asian Labour Migration to the Middle East. East-West Centre. Honolulu.
- Singhanetra-Renard, A. 1987. Non-farm employment and female labour mobility in Northern Thailand. In: J. Momsen and J. Townsend (eds.) *Geography of Gender in the Third World*. Albany: State University of New York Press. pp.258-74.
- Singhanetra-Renard, A. 1992. The mobilisation of labour migrants in Thailand: personal links and facilitating networks. In: M. Kritz *et al.* *International Migration Systems: A Global Approach*. Oxford: Clarendon Press. pp. 190-204.
- Singhanetra-Renard, A. and N. Prabhudhanitisarn. 1992. Changing socio-economic roles of Thai women and their migration. In: S. Chant (ed.) *Gender and Migration in Developing Countries*. London: Belhaven Press. Pp. 154-73.
- Singhanetra-Renard, A. *et al.* 1996. *Household and Community Response to HIV/AIDS in Thailand*. Research Report to WHO/GPA/UNAIDS. Chiang Mai University.
- Standing, G. 1989. Global feminization through flexible labour. *World Development* 17: 1077-95.

- Stark, O. 1991. *The Migration of Labor*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Streeten, P. 1972. *The Frontiers of Development Studies*. New York: Macmillan.
- Sussangkarn, C. 1996. Labour market developments and international migration in Thailand. In: *Migration and the Labour Market in Asia, Prospects to the Year 2000*. France: OECD.
- Taylor, L. et al. 1996. Informal care for illness in rural Southwest Uganda: the central role that women play. *Health Transition Review* 6 (1): 49-56.
- Thailand Development Research Institute. 1986. *Population Policy Background Paper for the Sixth National Economic and Social Five Year Plan*. Bangkok.
- Todaro, M. 1969. A model of labor migration and urban unemployment in less-developed countries. *The American Economic Review* 59: 138-48.
- Todaro, M. 1976. *Internal Migration in Developing Countries*. Geneva: International Labour Office.
- Tosurat, K and Uitrakul, P. 1985. *Impact of the Return of Thai Labour Force from the Middle East*. Social Science Association of Thailand. Thailand.
- United Nations, Department of Economic and Social Information and Policy Analysis. 1993. *World Population Prospects: The 1992 Revision*. New York.
- United Nations. 1994. *The Demographic Yearbook*.
- World Bank. 1975. *Rural Development: Sector Policy Paper*. New York, Washington D.C.
- Zelinsky, W. 1971. The hypothesis of the mobility transition. *Geographical Review* 61: 219-49.

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน

101. ครัวเรือนนี้มีสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน

102. กรุณาบอกรายละเอียดของสมาชิกในครัวเรือน (ถ้าเป็นไปได้ ให้ตรวจสอบกับทะเบียนบ้าน)

1021	1022	102	1024	1025	102	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	เพศ	ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	วันเดือนปีเกิด	อายุ	สัญชาติ	กลุ่มชาติพันธุ์	ศาสนา	สถานภาพการสมรส	การศึกษา	มีชื่อในทะเบียนบ้าน	อยู่ประจำ (มากกว่า 3 เดือนต่อปี)
1.		1. ข 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นับถือผี 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มีทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หม้าย 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....
2.		1. ข 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นับถือผี 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มีทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หม้าย 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....

102. รายละเอียดสมาชิกในครัวเรือน (ต่อ)

1021	1022	1023	1024	1025	1026	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	เพศ	ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	วันเดือนปีเกิด	อายุ	สัญชาติ	กลุ่มชาติพันธุ์	ศาสนา	สถานภาพการสมรส	การศึกษา	มีชื่อในทะเบียนบ้าน	อยู่ประจำ (มากกว่า 3 เดือนต่อปี)
3.		1. ช 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นิกายอื่น 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มีทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หนี 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....
4.		1. ช 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นิกายอื่น 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มีทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หนี 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....

102. รายละเอียดสมาชิกในครัวเรือน (ต่อ)

1021	1022	102	1024	1025	102	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033
ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	เพศ	ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือน	วัน เดือน ปีเกิด	อายุ	สัญชาติ	กลุ่มชาติพันธุ์	ศาสนา	สถานภาพ การสมรส	การศึกษา	มีชื่อใน ทะเบียน บ้าน	อยู่ประจำ (มากกว่า 3 เดือนต่อ ปี)
5.		1. ช 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นิกายอื่น 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มี ทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หม้าย 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....
6.		1. ช 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นิกายอื่น 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มี ทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หม้าย 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....

102. รายละเอียดสมาชิกในครัวเรือน (ต่อ)

1021	1022	102	1024	1025	102	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033
ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	เพศ	ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือน	วัน เดือน ปีเกิด	อายุ	สัญชาติ	กลุ่มชาติพันธุ์	ศาสนา	สถานภาพ การสมรส	การศึกษา	มีที่ดิน ทะเบียน บ้าน	อยู่ประจำ (มากกว่า 3 เดือนต่อ ปี)
7.		1. ข 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นับถือผี 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มี ทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หม้าย 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....
8.		1. ข 2. หญิง				1. ไทย 2. อื่นๆ	1. ไทย 2. ม้ง 3. กะเหรี่ยง 4. อื่นๆ	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. นับถือผี 4. อิสลาม 5. อื่นๆ	1. แต่งงาน (จดทะเบียน) 2. อยู่ด้วยกัน (ไม่มี ทะเบียน) 3. โสด 4. แยกกันอยู่ (มีทะเบียน) 4. หย่าร้าง 5. หม้าย 6. อื่นๆ	1. ไม่จบการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. มัธยมศึกษา 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโทขึ้นไป 8. กำลังศึกษา 9. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี	1. อยู่ 2. ไม่อยู่ 3. ไม่แน่ใจ (ระบุ).....

ผู้สัมภาษณ์ขอข้อมูลจากตารางแล้วทวนคำถามดังต่อไปนี้

103. ครวเรือนนี้มีสมาชิกที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านจำนวนคน

104. ครวเรือนนี้มีสมาชิกที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านจำนวนคน

105. ครวเรือนนี้มีสมาชิกที่อยู่ประจำ (มากกว่า 3 เดือนต่อปี) จำนวนคน

106. ครวเรือนนี้มีสมาชิกที่ไม่อยู่ประจำ (อยู่น้อยกว่า 3 เดือนต่อปี) จำนวนคน

107. ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีการย้ายเข้าหรือย้ายออกของสมาชิกในครวเรือนที่แจ้งกับทางการ (มีหลักฐานการย้ายปรากฏในทะเบียนบ้าน) หรือไม่

1. มี 2. ไม่มี (ข้ามไปข้อ 109)

108. ถ้ามี กรุณาให้รายละเอียด

108.1 การย้ายเข้า

1081	1082	1083	1084	1085
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ย้ายเข้าเมื่อ (วัน เดือน ปี)	เหตุผลของการย้าย	ย้ายมาจาก
1.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ
2.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ
3.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ

108.2 การย้ายออก

1086 ลำดับที่	1087 ชื่อ-สกุล	1088 ย้ายออกเมื่อ (วัน เดือน ปี)	1089 เหตุผลของการย้าย	10810 ย้ายไปที่
1.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ
2.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ
3.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ
4.			1. แต่งงาน 2. ย้ายตามผู้ปกครอง 3. อาชีพ 4. อื่นๆ (ระบุ.....)	1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ

109. คร่าวเรือนนี้มีสมาชิกที่ทำงานแล้วทั้งหมด.....คน

110. กรุณายกบรรยายละเอียดของสมาชิกที่มีงานทำ

1101	1102	1103	1104	1105	1106	1107	1108
ลำดับ ที่	ชื่อ	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม (ถ้ามี)	รายได้ ต่อเดือน	โดยปกติแล้ว ทำงานที่ไหน	ปกติกลับ บ้านทุก วัน หรือไม่	ถ้าไม่ได้กลับทุกวัน กลับบ่อยแค่ไหน
1.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....
2.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....
3.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....
4.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....

110. รายละเอียดของสมาชิกที่มีงานทำ (ต่อ)

1101 ลำดับ ที่	1102 ชื่อ	1103 อาชีพหลัก	1104 อาชีพเสริม (ถ้ามี)	1105 รายได้ ต่อเดือน	1106 โดยปกติแล้ว ทำงานที่ไหน	1107 ปกติกลับ บ้านทุก วัน หรือไม่	1108 ถ้าไม่ได้กลับทุกวัน กลับบ่อยแค่ไหน
5.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....
6.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....
7.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....
8.		1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)	1. การเกษตร 2. รับจ้างทั่วไป 3. รับราชการ 4. ลูกจ้าง 5. ค้าขาย 6. อื่นๆ (ระบุ)		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. ในภาคเหนือ (จ.) 6. กรุงเทพฯ 7. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 8. ต่างประเทศ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. 2-3 วันครั้ง 2. ทุกอาทิตย์ 3. เดือนละ 2-3 ครั้ง 4. เดือนละครั้ง 5. 2-3 เดือนครั้ง 6. ปีละ 2-3 ครั้ง 7. ปีละครั้ง โดยจะกลับมา ในช่วงเทศกาล.....

111. รวมรายได้ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด (ผู้สัมภาษณ์คำนวณจากตารางข้อ 110)บาท

112. มีสมาชิกที่ไปทำงานที่อื่นเฉพาะในช่วงนอกฤดูเก็บเกี่ยวหรือไม่

1. มี

2. ไม่มี (ข้ามไปข้อ 113)

113. ถ้ามี กรุณายกยอรายละเอียดของสมาชิกที่ไปทำงานในช่วงนอกฤดูเก็บเกี่ยว

1131	1132	1133	1134	1135
ลำดับที่	ชื่อ	ไปทำงานอะไร	ที่ไหน	ในระหว่างนี้ กลับบ้าน บ่อยแค่ไหน
1.		1. งานก่อสร้าง 2. รับจ้างทั่วไป 3. ค้าขาย 4. ลูกจ้าง 5. อื่นๆ (ระบุ)	1. ในตำบล 2. ในอำเภอ 3. ในจังหวัด 4. ในภาคเหนือ (จ.) 5. กรุงเทพฯ 6. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 7. ต่างประเทศ	1. ทุกวัน 2. 2-3 วันครั้ง 3. ทุกอาทิตย์ 4. เดือนละ 2-3 ครั้ง 5. เดือนละครั้ง 6. 2-3 เดือนครั้ง 7. ไม่กลับเลย จนถึง ฤดูทำนา 8. อื่นๆ
2.		1. งานก่อสร้าง 2. รับจ้างทั่วไป 3. ค้าขาย 4. ลูกจ้าง 5. อื่นๆ (ระบุ)	1. ในตำบล 2. ในอำเภอ 3. ในจังหวัด 4. ในภาคเหนือ (จ.) 5. กรุงเทพฯ 6. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 7. ต่างประเทศ	1. ทุกวัน 2. 2-3 วันครั้ง 3. ทุกอาทิตย์ 4. เดือนละ 2-3 ครั้ง 5. เดือนละครั้ง 6. 2-3 เดือนครั้ง 7. ไม่กลับเลย จนถึง ฤดูทำนา 8. อื่นๆ
3.		1. งานก่อสร้าง 2. รับจ้างทั่วไป 3. ค้าขาย 4. ลูกจ้าง 5. อื่นๆ (ระบุ)	1. ในตำบล 2. ในอำเภอ 3. ในจังหวัด 4. ในภาคเหนือ (จ.) 5. กรุงเทพฯ 6. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 7. ต่างประเทศ	1. ทุกวัน 2. 2-3 วันครั้ง 3. ทุกอาทิตย์ 4. เดือนละ 2-3 ครั้ง 5. เดือนละครั้ง 6. 2-3 เดือนครั้ง 7. ไม่กลับเลย จนถึง ฤดูทำนา 8. อื่นๆ
4.		1. งานก่อสร้าง 2. รับจ้างทั่วไป 3. ค้าขาย 4. ลูกจ้าง 5. อื่นๆ (ระบุ)	1. ในตำบล 2. ในอำเภอ 3. ในจังหวัด 4. ในภาคเหนือ (จ.) 5. กรุงเทพฯ 6. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 7. ต่างประเทศ	1. ทุกวัน 2. 2-3 วันครั้ง 3. ทุกอาทิตย์ 4. เดือนละ 2-3 ครั้ง 5. เดือนละครั้ง 6. 2-3 เดือนครั้ง 7. ไม่กลับเลย จนถึง ฤดูทำนา 8. อื่นๆ

113. รายละเอียดของสมาชิกที่ไปทำงานในช่วงนอกฤดูเก็บเกี่ยว (ต่อ)

1131	1132	1133	1134	1135
ลำดับที่	ชื่อ	ไปทำงานอะไร	ที่ไหน	ในระหว่างนี้ กลับบ้านบ่อยแค่ไหน
5.		1. งานก่อสร้าง 2. รับจ้างทั่วไป 3. ค้าขาย 4. ลูกจ้าง 5. อื่นๆ (ระบุ)	1. ในตำบล 2. ในอำเภอ 3. ในจังหวัด 4. ในภาคเหนือ (จ.) 5. กรุงเทพฯ 6. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 7. ต่างประเทศ	1. ทุกวัน 2. 2-3 วันครั้ง 3. ทุกอาทิตย์ 4. เดือนละ 2-3 ครั้ง 5. เดือนละครั้ง 6. 2-3 เดือนครั้ง 7. ไม่กลับเลย จนถึง ฤดูทํานา 8. อื่นๆ
6.		1. งานก่อสร้าง 2. รับจ้างทั่วไป 3. ค้าขาย 4. ลูกจ้าง 5. อื่นๆ (ระบุ)	1. ในตำบล 2. ในอำเภอ 3. ในจังหวัด 4. ในภาคเหนือ (จ.) 5. กรุงเทพฯ 6. จังหวัดอื่นๆ (จ.) 7. ต่างประเทศ	1. ทุกวัน 2. 2-3 วันครั้ง 3. ทุกอาทิตย์ 4. เดือนละ 2-3 ครั้ง 5. เดือนละครั้ง 6. 2-3 เดือนครั้ง 7. ไม่กลับเลย จนถึง ฤดูทํานา 8. อื่นๆ

114. คราวนี้นี้มีสมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งหมด.....คน (ถ้าไม่มี ให้ข้ามไปข้อ 116)

115. กรุณาบอกรายละเอียดของสมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่

1151	1152	1153	1154	1155	1156
ลำดับที่	ชื่อ	ระดับชั้นที่กำลังศึกษาอยู่	ชื่อสถานศึกษา	ที่ตั้งของสถานศึกษา	ในระหว่างนี้ กลับบ้านบ่อยแค่ไหน
1.		1. เด็กเล็ก 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโท 8. อื่นๆ		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. เมืองเชียงใหม่ 6. กรุงเทพฯ 7. ต่างจังหวัด (ระบุ).....	1. ทุกวัน 2. อาทิตย์ละครั้ง 3. 2-3 ครั้งต่อเดือน 4. เดือนละครั้ง 5. ทุกปีเดือน 6. ปีละครั้ง โดยจะกลับมาในช่วง เทศกาล
2.		1. เด็กเล็ก 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโท 8. อื่นๆ		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. เมืองเชียงใหม่ 6. กรุงเทพฯ 7. ต่างจังหวัด (ระบุ).....	1. ทุกวัน 2. อาทิตย์ละครั้ง 3. 2-3 ครั้งต่อเดือน 4. เดือนละครั้ง 5. ทุกปีเดือน 6. ปีละครั้ง โดยจะกลับมาในช่วง เทศกาล

115. กรุณายกย่องรายละเอียดของสมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่ (ต่อ)

1151	1152	1153	1154	1155	1156
ลำดับ ที่	ชื่อ	ระดับชั้นที่กำลังศึกษา อยู่	ชื่อสถานศึกษา	ที่ตั้งของสถานศึกษา	ในระหว่างนี้ กลับบ้านบ่อยแค่ไหน
3.		1. เด็กเล็ก 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโท 8. อื่นๆ		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. เมืองเชียงใหม่ 6. กรุงเทพฯ 7. ต่างจังหวัด (ระบุ).....	1. ทุกวัน 2. อาทิตย์ละครั้ง 3. 2-3 ครั้งต่อเดือน 4. เดือนละครั้ง 5. ทุกปีเดือน 6. ปีละครั้ง โดยจะกลับมาในช่วง เทศกาล
4.		1. เด็กเล็ก 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโท 8. อื่นๆ		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. เมืองเชียงใหม่ 6. กรุงเทพฯ 7. ต่างจังหวัด (ระบุ).....	1. ทุกวัน 2. อาทิตย์ละครั้ง 3. 2-3 ครั้งต่อเดือน 4. เดือนละครั้ง 5. ทุกปีเดือน 6. ปีละครั้ง โดยจะกลับมาในช่วง เทศกาล
5.		1. เด็กเล็ก 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโท 8. อื่นๆ		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. เมืองเชียงใหม่ 6. กรุงเทพฯ 7. ต่างจังหวัด (ระบุ).....	1. ทุกวัน 2. อาทิตย์ละครั้ง 3. 2-3 ครั้งต่อเดือน 4. เดือนละครั้ง 5. ทุกปีเดือน 6. ปีละครั้ง โดยจะกลับมาในช่วง เทศกาล
6.		1. เด็กเล็ก 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. สายอาชีพ 6. ปริญญาตรี 7. ปริญญาโท 8. อื่นๆ		1. ในหมู่บ้าน 2. ในตำบล 3. ในอำเภอ 4. ในจังหวัด 5. เมืองเชียงใหม่ 6. กรุงเทพฯ 7. ต่างจังหวัด (ระบุ).....	1. ทุกวัน 2. อาทิตย์ละครั้ง 3. 2-3 ครั้งต่อเดือน 4. เดือนละครั้ง 5. ทุกปีเดือน 6. ปีละครั้ง โดยจะกลับมาในช่วง เทศกาล

116. คราวเรือนนี้มีสมาชิกที่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้อยู่ระหว่างการศึกษากี่คน.....คน
(ถ้าไม่มี ให้ข้ามไปข้อ 118)

117. กรุณายกยลระเลียดสมาชิกที่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้อยู่ระหว่างการศึกษา

1171	1172	1173
ลำดับที่	ชื่อ	สาเหตุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ
1.		1. เด็กเล็ก 2. แม่บ้าน 3. ผู้สูงอายุ 4. ผู้พิการ 5. ตกงาน 6. ติดคุก 7. อื่นๆ (ระบุ).....
2.		1. เด็กเล็ก 2. แม่บ้าน 3. ผู้สูงอายุ 4. ผู้พิการ 5. ตกงาน 6. ติดคุก 7. อื่นๆ (ระบุ).....
3.		1. เด็กเล็ก 2. แม่บ้าน 3. ผู้สูงอายุ 4. ผู้พิการ 5. ตกงาน 6. ติดคุก 7. อื่นๆ (ระบุ).....
4.		1. เด็กเล็ก 2. แม่บ้าน 3. ผู้สูงอายุ 4. ผู้พิการ 5. ตกงาน 6. ติดคุก 7. อื่นๆ (ระบุ).....
5.		1. เด็กเล็ก 2. แม่บ้าน 3. ผู้สูงอายุ 4. ผู้พิการ 5. ตกงาน 6. ติดคุก 7. อื่นๆ (ระบุ).....

118. ในรอบปีที่ผ่านมาร มีสมาชิกในครัวเรือนเจ็บป่วยบ้างหรือไม่ ถ้ามีกรุณาให้รายละเอียด

1181	1182	1183	1184	1185
ลำดับที่	ชื่อ	อาการเจ็บป่วย	วิธีการรักษา	ใช้สิทธิประกันสุขภาพหรือไม่
1.		1. โรคทั่วไป (.....) 2. โรคเรื้อรัง (.....) 3. อุบัติเหตุ (.....) 4. อื่นๆ (.....)	1. ไปอนามัย 2. ซักยารับประทาน 3. ไปคลินิก 4. ไปโรงพยาบาลรัฐ 5. ไปโรงพยาบาลเอกชน 6. หมอพื้นบ้าน 7. อื่นๆ	1. ใช้ (สิทธิ) 2. ไม่ใช้
2.		1. โรคทั่วไป (.....) 2. โรคเรื้อรัง (.....) 3. อุบัติเหตุ (.....) 4. อื่นๆ (.....)	1. ไปอนามัย 2. ซักยารับประทาน 3. ไปคลินิก 4. ไปโรงพยาบาลรัฐ 5. ไปโรงพยาบาลเอกชน 6. หมอพื้นบ้าน 7. อื่นๆ	1. ใช้ (สิทธิ) 2. ไม่ใช้
3.		1. โรคทั่วไป (.....) 2. โรคเรื้อรัง (.....) 3. อุบัติเหตุ (.....) 4. อื่นๆ (.....)	1. ไปอนามัย 2. ซักยารับประทาน 3. ไปคลินิก 4. ไปโรงพยาบาลรัฐ 5. ไปโรงพยาบาลเอกชน 6. หมอพื้นบ้าน 7. อื่นๆ	1. ใช้ (สิทธิ) 2. ไม่ใช้

1181 ลำดับ ที่	1182 ชื่อ	1183 อาการเจ็บป่วย	1184 วิธีการรักษา	1185 ใช้สิทธิประกันสุขภาพหรือไม่
4.		1. โรคทั่วไป (.....) 2. โรคเรื้อรัง (.....) 3. อุบัติเหตุ (.....) 4. อื่นๆ (.....)	1. ไปอนามัย 2. ซื้อยารับประทาน 3. ไปคลินิก 4. ไปโรงพยาบาลรัฐ 5. ไปโรงพยาบาลเอกชน 6. หมอพื้นบ้าน 7. อื่นๆ	1. ใช่ (สิทธิ) 2. ไม่ใช่
5.		1. โรคทั่วไป (.....) 2. โรคเรื้อรัง (.....) 3. อุบัติเหตุ (.....) 4. อื่นๆ (.....)	1. ไปอนามัย 2. ซื้อยารับประทาน 3. ไปคลินิก 4. ไปโรงพยาบาลรัฐ 5. ไปโรงพยาบาลเอกชน 6. หมอพื้นบ้าน 7. อื่นๆ	1. ใช่ (สิทธิ) 2. ไม่ใช่

119. ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีสมาชิกในครัวเรือนที่เสียชีวิตบ้างหรือไม่

1. มี 2. ไม่มี (ข้ามไปส่วนที่ 2)

120. กรุณานำออกรายละเอียดของผู้ที่เสียชีวิต

1201 ลำดับ ที่	1202 ชื่อ-สกุล	1203 เพศ	1204 วัน เดือน ปี ที่เสียชีวิต	1205 เสียชีวิต เมื่ออายุได้กี่ ปี	1206 สาเหตุการตาย	1207 สถานที่ตาย	1208 ค่าใช้จ่ายในงานฌาปนกิจ ได้จากแหล่งใดบ้าง
1.		1. ชาย 2. หญิง				1. บ้าน 2. โรงพยาบาล 3. อื่นๆ	1. เงินค่าสมาชิก (..... บาท) 2. เงินออม (..... บาท) 3. เงินทำบุญ (..... บาท) 4. อื่นๆ...../.....บาท
2.		1. ชาย 2. หญิง				1. บ้าน 2. โรงพยาบาล 3. อื่นๆ	1. เงินค่าสมาชิก (..... บาท) 2. เงินออม (..... บาท) 3. เงินทำบุญ (..... บาท) 4. อื่นๆ...../.....บาท

1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207	1208
ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	เพศ	วัน เดือน ปี ที่เสียชีวิต	เสียชีวิต เมื่ออายุได้กี่ ปี	สาเหตุการตาย	สถานที่ตาย	ค่าใช้จ่ายในงานฌาปนกิจ ได้จากแหล่งใดบ้าง
3.		1. ชาย 2. หญิง				1. บ้าน 2. โรงพยาบาล 3. อื่นๆ	1. เงินค่าสมาชิก (..... บาท) 2. เงินออม (..... บาท) 3. เงินทำบุญ (..... บาท) 4. อื่นๆ...../..... บาท
4.		1. ชาย 2. หญิง				1. บ้าน 2. โรงพยาบาล 3. อื่นๆ	1. เงินค่าสมาชิก (..... บาท) 2. เงินออม (..... บาท) 3. เงินทำบุญ (..... บาท) 4. อื่นๆ...../..... บาท

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่ดินทำกินและการเกษตร

กรุณายกยละเอียดการครอบครองที่ดินของครัวเรือน ดังนี้

	200 ลักษณะที่ดิน	จำนวนที่ดิน			204 ที่ดินดังกล่าวมี เอกสารสิทธิ หรือไม่	205 ที่ดินดังกล่าวมีเอกสารสิทธิ อะไร
		201 ไร่	202 งาน	203 ตารางวา		
1	ที่ดินสำหรับอยู่อาศัย				1. มี 2. ไม่มี	1. โฉนด 2. นส.3 3. นส.3ก 4. สค.1 5. สท. 6. สปก. 7. อื่นๆ
2	ที่นา				1. มี 2. ไม่มี	1. โฉนด 2. นส.3 3. นส.3ก 4. สค.1 5. สท. 6. สปก. 7. อื่นๆ
3	ที่สวน				1. มี 2. ไม่มี	1. โฉนด 2. นส.3 3. นส.3ก 4. สค.1 5. สท. 6. สปก. 7. อื่นๆ
4	ที่ไร่				1. มี 2. ไม่มี	1. โฉนด 2. นส.3 3. นส.3ก 4. สค.1 5. สท. 6. สปก. 7. อื่นๆ
5	ที่ดินอื่นๆ (ระบุ)				1. มี 2. ไม่มี	1. โฉนด 2. นส.3 3. นส.3ก 4. สค.1 5. สท. 6. สปก. 7. อื่นๆ

206. รวมครัวเรือนนี้มีที่ดินทั้งหมดประมาณ

.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

การทำนา

207. ครวเรือนของท่านทำนาหรือไม่

1. ทำ 2. ไม่ทำ (ข้ามไปข้อ 212)

208. การทำนาคืออาชีพหลักของครวเรือนหรือไม่

1. ใช่ 2. ไม่ใช่

209. มีการทำนาในที่ดินของผู้อื่นบ้างหรือไม่

1. มี (จำนวน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา) 2. ไม่มี

210. ที่นานั้นเป็นของใคร.....

211. ท่านจ่ายค่าตอบแทนโดยวิธีใด.....

212. มีผู้อื่นทำนาในที่ดินของท่านบ้างหรือไม่

1. มี (จำนวน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา) 2. ไม่มี

213. ใคร (มีความสัมพันธ์อย่างไรกับท่าน).....

214. ท่านได้รับค่าตอบแทนโดยวิธีใด.....(สำหรับครวเรือนที่ไม่ได้ทำนา ข้ามไปข้อ 222)

215. ครวเรือนของท่านทำนาเมื่อปีที่แล้วรวมทั้งหมด.....ไร่

216. ในการทำนาเมื่อปีที่แล้ว ครวเรือนท่านใช้แรงงานจากที่ใดบ้าง

1. แรงงานในครวเรือน จำนวน.....คน

2. แรงงานจ้าง จำนวน.....คน

3. การแลกเปลี่ยนเอามือเอแรง (โดยมีแรงงานในกลุ่มที่ช่วยกันประมาณ.....คน)

217. ได้ผลผลิตข้าวทั้งหมด.....(หน่วย)

218. ข้าวที่ได้มานั้นถือว่าเพียงพอหรือไม่

1. ไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครวเรือน

2. เพียงพอต่อการบริโภคในครวเรือน

3. เหลือสำหรับขาย (ขายได้ประมาณ.....บาท/ปี)

4. อื่นๆ (ระบุ.....)

219. ในการทำนา ท่านใช้วัวหรือควายบ้างหรือไม่

1. ใช้ เพราะ.....

2. ไม่ใช้ เพราะ.....

220. ท่านใช้เครื่องมือเหล่านี้บ้างหรือไม่

	2200	2201	2202	2203	2204
	เครื่องมือ	ใช้/ไม่ใช้	เครื่องมือดังกล่าวเป็น ของครัวเรือนหรือไม่	ถ้าไม่ใช่ของ ครัวเรือน ท่านได้มาโดยวิธีใด	ถ้าต้องจ้าง ท่านต้อง เสียค่าใช้จ่ายเท่าใด
1	เครื่องสูบน้ำ	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
2	รถไถเล็ก	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
3	รถไถใหญ่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
4	รถพรวนดินขนาดเล็ก	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
5	รถพรวนดิน	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
6	รถหยอดข้าว	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
7	รถเกี่ยวข้าว	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	
8	อื่นๆ (ระบุ)	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ใช่ 2. ไม่ใช่	1. ยืม 2. จ้าง 3. อื่นๆ	

221. ต้นทุนในการทำนาทั้งหมดประมาณ.....บาท/ปี (ค่าแรง ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ฯลฯ)

การทำการเกษตรอื่นๆ

222. ท่านทำการเกษตรอื่นๆ บ้างหรือไม่ (เช่น ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์)

1. ทำ 2. ไม่ทำ (ครัวเรือนที่ท่านา ข้ามไปข้อ 227 ส่วนครัวเรือนที่ไม่ได้ทำนา ข้ามไปข้อ 228)

223. ท่านได้ปลูกพืชดังต่อไปนี้บ้างหรือไม่

	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236
	พืช	ปลูก/ ไม่ปลูก	จำนวนพื้นที่ ที่ปลูก	วัตถุประสงค์ ของการปลูก	แรงงาน ที่ใช้	ต้นทุน การผลิต	รายได้จากการ ขายต่อปี (ถ้ามี)
1	ลำไย	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
2	ลิ้นจี่	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
3	หอมหัวใหญ่	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
4	กระเทียม	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
5	ถั่วเหลือง	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
6	ยาสูบ	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
7	อื่นๆ (ระบุ)	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
8	อื่นๆ (ระบุ)	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
9	อื่นๆ (ระบุ)	1. ปลูก 2. ไม่ปลูก	ไร่.....งานตร.วา	1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		

2237. (สำหรับผู้สัมภาษณ์คำนวณ) รวมรายได้จากการขายพืชทั้งหมด.....บาท

224. ท่านได้เลี้ยงสัตว์ดังต่อไปนี้บ้างหรือไม่

	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246
	สัตว์	เลี้ยง/ ไม่เลี้ยง	จำนวนที่เลี้ยง (ตัว)	วัตถุประสงค์ ของการเลี้ยง	แรงงาน ที่ใช้	ต้นทุน การผลิต	รายได้จากการ ขายต่อปี (ถ้ามี)
1	วัว	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
2	ควาย	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
3	หมู	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
4	เป็ด	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
5	ไก่	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
6	อื่นๆ (ระบุ)	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
7	อื่นๆ (ระบุ)	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		
8	อื่นๆ (ระบุ)	1. เลี้ยง 2. ไม่ เลี้ยง		1. บริโภคใน ครัวเรือน 2. ขาย 3. ทั้งข้อ 1 และ 2	1. ครัวเรือน 2. จ้าง 3. ทั้ง 1 และ 2 4. อื่นๆ.....		

2247. (สำหรับผู้สัมภาษณ์คำนวณ) รวมรายได้จากการขายสัตว์ทั้งหมด.....บาท

การจ้างแรงงาน (ถ้ามี)

225. แรงงานที่ครัวเรือนท่านจ้างมาช่วยในการเกษตร เป็นแรงงานจากที่ใด

1. แรงงานในท้องถิ่น
2. แรงงานจากต่างถิ่น (ระบุ.....)
3. แรงงานต่างด้าว (ระบุว่าติดต่อมาได้อย่างไร.....)

226. การจ้างแรงงาน

	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268
	ประเภทแรงงาน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	ระยะเวลา (วัน)	ค่าแรง (ชาย)	ค่าแรง (หญิง)	ค่าแรง* (รวม)
1	แรงงานไทย							
2	แรงงานต่างด้าว							

* ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้คำนวณ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม

227. อยากทราบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

	2270	2271	2272
	การเปลี่ยนแปลงในเรื่อง	เปลี่ยน/ไม่ เปลี่ยน	เหตุผล
1	พื้นที่ปลูกข้าว	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
2	พันธุ์ข้าวที่ใช้	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
3	พื้นที่ทำการเกษตรอื่นๆ	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
4	ชนิดของพืชที่ปลูก	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
5	การใช้ปุ๋ย	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
6	การใช้ยาฆ่าแมลง	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
7	แรงงาน	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
8	อื่นๆ เช่น วิธีการปลูก การเก็บเกี่ยว การขายผลผลิต เป็นต้น	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	
9	อื่นๆ	1. เปลี่ยน 2. ไม่เปลี่ยน	

228. ท่านคิดว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง

2281 ข้อดี คือ

.....

.....

2282 ข้อเสีย คือ

.....
.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลรายได้และภาระหนี้สิน

รายได้ (ข้อ 301-305 ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้คำนวณ ให้ข้ามไปถามในข้อ 306)

301. รวมรายได้จากการประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือน (ข้อ 111)บาท/ปี
302. รวมรายได้ (ถ้ามี) จากการให้ผู้อื่นทำนา (ข้อ 211)บาท/ปี
303. รวมรายได้จากการขายข้าว (ถ้ามี) (ข้อ 214)บาท/ปี
304. รวมรายได้จากการขายพืชผลทางการเกษตร (ข้อ 2187)บาท/ปี
305. รวมรายได้จากการขายสัตว์ (ข้อ 2197)บาท/ปี
306. ท่านมีใครที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในครัวเรือนที่ส่งเงินมาช่วยเป็นประจำหรือไม่
ถ้ามี เป็นจำนวนเท่าใดบาท/ปี
307. ท่านมีรายได้จากแหล่งอื่นใดอีกหรือไม่ เช่น การให้เช่าที่ หรือเช่าอาคาร
ถ้ามี เป็นจำนวนเท่าใดบาท/ปี
308. รวมรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน (ผู้สัมภาษณ์คำนวณ)บาท/ปี
309. ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ท่านขายที่ดินไปบ้างหรือไม่
1. ขาย (เป็นที่ดินจำนวน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา รวมเป็นเงินบาท)
 2. ไม่ได้ขาย
310. ท่านมีเงินเก็บหรือเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็นบ้างหรือไม่
1. มี (ประมาณ.....บาท)
 2. ไม่มี

ภาระหนี้สิน

311. ปัจจุบันท่านมีภาระหนี้สินจากที่ใดบ้าง กรุณาบอกรายละเอียด

	3110	3111	3112	3113
	แหล่งเงินกู้	มี/ไม่มี	จำนวนเงิน (บาท)	วัตถุประสงค์ของการกู้
1	ธนาคารพาณิชย์	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร
2	ธกส	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร

	3110	3111	3112	3113
	แหล่งเงินทุน	มี/ไม่มี	จำนวนเงิน (บาท)	วัตถุประสงค์ของการกู้
3	ธนาคารออมสิน	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร
4	กองทุนหมู่บ้าน	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร
5	ญาติพี่น้อง	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร
6	ผู้ออกเงินกู้รายย่อย	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร
7	อื่นๆ (ระบุ.....)	1. มี 2. ไม่มี		1. ใช้หนี้ ครัวเรือน 3. การศึกษา 5. การรักษาพยาบาล 6. อื่นๆ 2. ใช้จ่ายใน 4. การเกษตร

312. ท่านคิดว่าเงินที่กู้มานั้น เป็นภาระของครัวเรือนท่านมากเพียงใด

1. เป็นภาระหนักที่น่ากังวล
2. ครัวเรือนสามารถรับมือได้
3. เป็นเรื่องเล็กน้อย
4. อื่นๆ (ระบุ.....)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลลักษณะที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

401. บ้านหลังนี้เป็นของสมาชิกในครัวเรือนหรือไม่

1. เป็นของครัวเรือน
2. เป็นบ้านเช่า
3. อื่นๆ

402. วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน

1. วัสดุไม่ถาวร เช่น ไม้ไผ่ ไม้รวก
2. บ้านไม้
3. บ้านปูน/อิฐ
4. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้
5. อื่นๆ.....

403. วัสดุที่ใช้ทำพื้นบ้าน

1. วัสดุไม่ถาวร เช่น ไม้ไผ่ ไม้รวก
2. ดิน
3. ซีเมนต์
4. กระเบื้อง
5. ไม้
6. อื่นๆ

404. วัสดุที่ใช้ทำหลังคา

1. วัสดุไม่ถาวร เช่น หญ้าคา ใบตอง ตองตึง
2. สังกะสี
3. กระเบื้องซีเมนต์
4. อื่นๆ.....

405. น้ำที่ใช้บริโภคได้มาจากที่ใด

1. ชี้อ
2. น้ำบ่อ
3. น้ำบาดาล
4. แหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ เช่น ห้วย หนอง
5. อื่นๆ.....

406. น้ำที่ใช้อุปโภคได้มาจากที่ใด

1. น้ำบ่อ
2. น้ำบาดาล
3. ประปาหมู่บ้าน
4. แหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ เช่น ห้วย หนอง
5. อื่นๆ.....

407. ท่านมีเครื่องใช้ดังต่อไปนี้หรือไม่

	4070	4071	4072
	เครื่องใช้	มี/ไม่มี	จำนวน
1	พัดลม	1. มี 2. ไม่มี	
2	ตู้เย็น	1. มี 2. ไม่มี	
3	โทรทัศน์	1. มี 2. ไม่มี	
4	เครื่องเล่นวีซีดี/ดีวีดี	1. มี 2. ไม่มี	
5	คอมพิวเตอร์	1. มี 2. ไม่มี	
6	โทรศัพท์บ้าน	1. มี 2. ไม่มี	
7	โทรศัพท์มือถือ	1. มี 2. ไม่มี	
8	เครื่องซักผ้า	1. มี 2. ไม่มี	
9	ไมโครเวฟ	1. มี 2. ไม่มี	
10	จักรยาน	1. มี 2. ไม่มี	
11	จักรยานยนต์	1. มี 2. ไม่มี	
12	รถยนต์ (กระบะ)	1. มี 2. ไม่มี	
13	รถเก๋ง	1. มี 2. ไม่มี	
14	รถบรรทุก 6 ล้อ/10 ล้อ	1. มี 2. ไม่มี	

ส่วนที่ 5 ข้อมูลขนาดครอบครัวและความคาดหวังจากบุตร

501. ท่านคิดว่าขนาดครอบครัวที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ควรมีลูกประมาณ.....คน

เพราะ.....

502. ในความคิดของท่าน ท่านคิดว่าครอบครัวที่มีลูก 3 คนขึ้นไปนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง

5031. ข้อดี

.....
.....

5032. ข้อเสีย

.....
.....

503. ในความคิดของท่าน ท่านคิดว่าครอบครัวที่มีลูก 2 คนหรือน้อยกว่านั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง

5041. ข้อดี

.....
.....

5042. ข้อเสีย

.....
.....

504. อยากทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดาของท่าน

บิดา

5041. ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่

1. มี

2. ไม่มี (ข้ามไปข้อ 5047)

5042. ท่านอายุ.....ปี

5043. ยังอยู่อาศัยร่วมกับมารดาของท่านหรือไม่

1. อยู่

2. ไม่อยู่ เพราะ

5044. ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ไหน

1. ในครัวเรือน

2. ในหมู่บ้าน

3. ในตำบล

4. ในอำเภอ

5. ในจังหวัด

6. จังหวัดอื่นในภาคเหนือ (.....)

7. จังหวัดอื่นๆ นอกภาคเหนือ (.....)

5045. ท่านอาศัยอยู่กับใคร.....

5046. ท่านได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและด้านอื่นๆ จากที่ใด และอย่างไรบ้าง

	50461	50462	50463
	แหล่งความช่วยเหลือ	จำนวนเงิน (ต่อเดือน)	การดูแลด้านอื่นๆ (ระบุ)
1	ช่วยเหลือตัวเอง		
2	ลูก		
3	ญาติพี่น้อง		
4	เงินบำนาญบำนาญ		
5	อื่นๆ (.....)		

มารดา

5047. ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ 1. มี 2. ไม่มี (ข้ามไปหน้า 21 ข้อ ก หรือ ข)
5048. ท่านอายุ.....ปี
5049. ยังอยู่อาศัยร่วมกับมารดาของท่านหรือไม่ 1. อยู่ 2. ไม่อยู่ เพราะ.....
50410. ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ไหน
1. ในครัวเรือน 2. ในหมู่บ้าน 3. ในตำบล 4. ในอำเภอ
5. ในจังหวัด 6. จังหวัดอื่นในภาคเหนือ (.....)
7. จังหวัดอื่นๆ นอกภาคเหนือ (.....)
50411. ท่านอาศัยอยู่กับใคร.....
50412. ท่านได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและด้านอื่นๆ จากที่ใด และอย่างไรบ้าง

	504121	504122	504123
	แหล่งความช่วยเหลือ	จำนวนเงิน (ต่อเดือน)	การดูแลด้านอื่นๆ (ระบุ)
1	ช่วยเหลือตัวเอง		
2	ลูก		
3	ญาติพี่น้อง		
4	เงินบำนาญบำนาญ		
5	อื่นๆ (.....)		

ในส่วนต่อไปนี้จะแยกคำถามออกเป็น 4 ส่วน ตามลักษณะทางประชากรของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่

- ก. ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ยังไม่มีครอบครัว
- ข. ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มี/เคยมีครอบครัว

ก. สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่ยังไม่มีครอบครัว

505. ท่านอยากมีลูกหรือไม่ (ข้ามไปข้อ 511)

1. อยากมี จำนวน.....คน เพราะ.....
2. ไม่อยากมี เพราะ.....

ข. สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่มี/เคยมีครอบครัว

506. ท่านมีลูกหรือไม่

1. มี 2. ไม่มี (ข้ามไปข้อ 513) 3. ยังไม่มี แต่ตั้งใจที่จะมีหรือกำลังจะมี (ข้ามไปข้อ 511)

507. ท่านมีลูกที่เกิดรอดมาทั้งหมด.....คน

508. ปัจจุบันมีลูกที่ยังมีชีวิตอยู่.....คน

509. ในกรณีที่มีลูกเสียชีวิต กรุณาให้รายละเอียด

	5091	5092	5093
	เพศ	อายุตอนเสียชีวิต	สาเหตุของการเสียชีวิต
1	1. ชาย 2. หญิง		
2	1. ชาย 2. หญิง		
3	1. ชาย 2. หญิง		

510. ท่านมีลูกจำนวนตรงกับที่ตั้งใจไว้หรือไม่

1. ใช่ (ข้ามไปข้อ 512)
2. น้อยกว่า (ท่านวางแผนไว้.....คน) (ข้ามไปข้อ 512)
3. มากกว่า (ท่านวางแผนไว้.....คน) (ข้ามไปข้อ 512)
4. อื่นๆ..... (ข้ามไปข้อ 512)

511. สำหรับท่านที่ยังไม่มีลูก ท่านตั้งใจที่จะมี.....คน เพราะ.....

512. ท่านมีความคาดหวังจากลูกของท่านในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

5121. เรียนสูงๆ จนจบการศึกษา 1. ใช่ (จนจบชั้น.....) 2. ไม่ใช่
5122. ถ้าลูกของท่านเรียนได้อย่างนั้นจริง ท่านสามารถส่งเสียได้ไหวหรือไม่ 1. ไหว 2. ไม่ไหว
5123. พักอาศัยร่วมบ้านอยู่与您ท่านเมื่อท่านแก่เฒ่า 1. ใช่ 2. ไม่ใช่
5124. ให้ความช่วยเหลือดูแลเมื่อท่านแก่เฒ่า 1. ใช่ 2. ไม่ใช่
5125. ให้การสนับสนุนในเรื่องการเงินแก่ท่าน 1. ใช่ 2. ไม่ใช่

513. ในกรณีที่ท่านอายุมากจนทำงานไม่ได้แล้ว ท่านหวังความช่วยเหลือจากแหล่งใดบ้าง

1. จากลูก 2. จากเงินออม/เงินเก็บ 3. จากเงินบำนาญบำนาญ
4. จากแหล่งอื่นๆ.....

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเอ็ดส์

601. ท่านรู้จักโรคเอดส์หรือไม่ 1. รู้จัก 2. ไม่รู้จัก
602. ท่านคิดว่าเอดส์เป็นปัญหาของหมู่บ้านนี้หรือไม่
 1. เคยเป็น แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว 2. เป็นปัญหาใหญ่ 3. เป็นปัญหาบ้าง
 4. ไม่เป็นปัญหา 5. ไม่ทราบ 6. อื่นๆ
603. ถ้าเป็นปัญหา กรุณาบอกว่าเป็นปัญหาอย่างไรบ้าง

.....

.....

604. มีคนใกล้ชิดกับครอบครัวที่ติดเชื้อเอดส์บ้างหรือไม่ ถ้ามีกรุณาให้รายละเอียด

1. มี
2. ไม่มี (ข้ามไปข้อ 605)

6041	6042	6043	6044	6045	6046	6047
ใคร	ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่	ถ้าเสียชีวิตแล้วเสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ.	พอจะทราบหรือไม่ว่าติดจากที่ใด	ในตอนป่วยใครเป็นผู้ดูแล	รับการรักษาด้วยวิธีใดบ้าง	ได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งใดบ้าง
1. สามี/ภรรยา 2. พ่อ/แม่ 3. ลูก 4. ญาติ 5. เพื่อน/คนรู้จัก 6. อื่นๆ	1. มี 2. ไม่มี		1. สามี 2. ภรรยา 3. การเที่ยวผับ/บาร์ 4. เข็มฉีดยา 5. ไม่ทราบ 6. อื่นๆ	1. สามี/ภรรยา 2. ลูก 3. พ่อแม่ 4. ญาติพี่น้อง 5. ไม่ทราบ 6. อื่นๆ	1. ซื้อมาเอง 2. ไปโรงพยาบาล 3. หมอพื้นบ้าน 4. ไม่ทราบ 5. อื่นๆ	

605. เอดส์ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนของท่านหรือไม่

1. ไม่กระทบ
2. กระทบ (ระบุว่าส่งผลกระทบอะไรบ้าง)

- 2.1
- 2.2
- 2.3

606. ท่านคิดว่า สถานการณ์เอดส์ในตอนนี้อยู่ที่เมื่อเทียบกับอดีตเป็นอย่างไร

1. เหมือนเดิม เพราะ

.....

.....

2. ดีขึ้น เพราะ

.....

.....

3. แย่ลง เพราะ

.....

.....

4. ไม่ทราบ

5. ไม่แน่ใจ

607. ท่านคิดว่า สถานการณ์เอดส์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร

1. เหมือนเดิม เพราะ

.....

.....

2. ดีขึ้น เพราะ

3. แย่ลง เพราะ

4. ไม่ทราบ

5. ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 7 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในชุมชนและปัญหาชุมชน

701. ในเวลาที่หมู่บ้านจัดงานเช่น งานทำบุญ งานเทศกาลต่างๆ ท่านได้เข้าร่วมหรือไม่

1. เข้าร่วมทุกครั้ง
2. เข้าร่วมเป็นบางครั้ง (เพราะ.....)
3. ไม่ค่อยได้เข้าร่วม (เพราะ.....)

702. ในเวลาที่ทีมงานพัฒนาหมู่บ้าน ท่านได้เข้าร่วมหรือไม่

1. เข้าร่วมทุกครั้ง
2. เข้าร่วมเป็นบางครั้ง (เพราะ.....)
3. ไม่ค่อยได้เข้าร่วม (เพราะ.....)

702. ท่านคิดว่า อะไรคือปัญหาที่ครัวเรือนของท่านประสบอยู่ในปัจจุบัน

(สำหรับผู้สัมภาษณ์: กรุณาขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ และสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ไม่มีปัญหา
2. ปัญหาเกี่ยวกับการเกษตร (ระบุ.....)
3. ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือน (ระบุ.....)
4. ปัญหาความปลอดภัย (ระบุ.....)
5. ปัญหาความมั่นคง (ระบุ.....)
6. ปัญหาสุขภาพ (ระบุ.....)
7. ปัญหาเยาวชน (ระบุ.....)
8. ปัญหาสุขภาพ (ระบุ.....)
9. ปัญหาอื่นๆ (ระบุ.....)

703. ท่านคิดว่า อะไรคือปัญหาใหญ่ของชุมชน/หมู่บ้านในปัจจุบัน

(สำหรับผู้สัมภาษณ์: กรุณาขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ และสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ไม่มีปัญหา
2. ไม่ทราบ
3. ปัญหาเกี่ยวกับการเกษตร (ระบุ.....)
4. ปัญหากองทุนหมู่บ้าน (ระบุ.....)
5. ปัญหาความปลอดภัย (ระบุ.....)
6. ปัญหาความมั่นคง (ระบุ.....)

7. ปัญหาเสพติด (ระบุ.....)
8. ปัญหาเยาวชน (ระบุ.....)
9. ปัญหาโรคระบาด (ระบุ.....)
10. ปัญหาอื่นๆ (ระบุ.....)

704. ท่านอยากให้รัฐบาลช่วยเหลือท่านในด้านใดบ้าง

- 1.....
- 2.....
- 3.....

-----จบการสัมภาษณ์ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี-----

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ข
OUTPUT ที่ได้จากโครงการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved